

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 13 in 14

Ljubljana, 25. septembra 1953.

Leto IV.

VELIKE NALOGE PRED PROSVETNIMI DELAVCI

Z resolucijo o ustanovitvi in nalogah komisije za reformo splošno-izobraževalnega šolstva se postavlja pred prosvetne delavce in naše organizacije velika naloga. V resoluciji je rečeno, da bo komisija proučevala našeta vprašanja našega šolstva ob aktivnem sodelovanju prosvetnih delavcev in ostale javnosti. Tako je podana najbolj demokratična oblika pa tudi metoda obravnavanja najbolj perečih in temeljnih vprašanj našega šolstva. S tem je ugodno težnjam prosvetnih delavcev po sodelovanju pri obravnavanju in reševanju vprašanj s področja njihove poklicne-družbene dejavnosti. Našete naloge niso lahke in se jih bo treba lotiti z vso prizadevnostjo in odgovornostjo, temeljito in razborito, poslušajoč se pridobljenih izkušenj in perspektivnih gledanj.

K tako velikemu delu bo treba zajeti prosvetne delavce množično v okviru organizacij, ki naj to delo organizirajo in vodijo. Zaradi tega naj bi se na sedežih okrajnih odborov združenj sestavili medsestrujski odbori iz najrazglednejših delavcev, ki bi samoiniciativno in po navodilih republiških odborov vzeli vse delo v svoje roke. Po potrebi naj bi se v takih odborih formirale morda še sekcije za obravnavanje posameznih vprašanj, v kolikor le ta zahtevajo temeljitega strokovnega dela.

Neposredno delo teh odborov s sekcijami bi bilo zbiranje in obdelava gradiva ter sestava dokončnih predlogov okrajnih združenj. Posredno bi pa pomagali društvenim okrajnim odborom in pododborom buditi zanimanje in pripravljenost k sodelovanju tako najširše vrste prosvetnih delavcev kakor staršev, društvenih in drugih ustanov ter državljanov. S takim obsežnim zamahom bomo zajeli vse činitele, ki so na razvoju našega šolstva zainteresirani in ob takem sodelovanju bo podana tudi tem večja gotovost, da bomo zbrali in našli za vsa vprašanja konkretna in čim zadovoljivejša rešitve.

Resolucija je prišla tik pred velikim šolskim odmorom. Zaradi tega se bomo naloge lahko dovolj uspešno lotili šele s pričetkom šolskega leta 1953/54 in ta naj bo osrednja točka naše društvene dejavnosti v tem delovnem razdobju. Predlagatelj resolucije sam pravi v svojem govoru, da bo delo trajalo morda kako leto. Res je tako! Za tako veliko delo in dalekosežne ukrepe je treba dovolj časa, da se temeljito obdelajo in pripravijo.

Poleg predlagane oblike, organizacije in metode dela na obdelavi vprašanj resolucije pa bo treba o posameznih vprašanjih čim več razpravljati tudi v tisku. Naša glasila bodo mnogo prispevala k izkristaliziranju mnenj, stališč in predlogov, ako bodo posvečala vsem vprašanjem potrebno pozornost z objavljanjem člankov, razprav in konkretnih predlogov.

Najtrši oreh bosta vsekakor vprašanja reforme splošno-izobraževalnih šol in pa družbeno upravljanje šolstva in prosvete.

O prvem se je že prilično razpravljalo v naši javnosti in imamo že tudi nekaj predlogov, ki pa so dokaj različni in jih bo treba vskladiti. V drugem smo dokaj nepopoln list, v kolikor nam ne nudi osnove pismo centralnih odborov o družbenem upravljanju. Zaradi tega bo treba najobsežnejše in najgloblje poseči v bistvo teh dveh vprašanj.

S predmetniki in učnimi načrti smo si precej na jasnem vsaj za nekatere stopnje splošno-izobraževalnih šol. Res pa je, da lahko bazično, trajni, pedagoško-logično zgrajeni učni načrti le na ustaljenem sistemu splošno-izobraževalnih in tudi drugih šol.

Materialni in družbeni položaj prosvetnih delavcev je občutljivo gibalno sproščene delavnosti in prizadevnosti šolnikov, tako v šoli kakor izven nje, zato zahteva ustrezne ureditve.

In končno materialna baza šolstva. Kakor vsa druga dejavnost, sloni tudi šolstvo lahko krepko le na trdni gmojni osnovi, ki daje šele možnosti uspešne rasti in vsestranskega razvoja šolstva in prosvete. Zaradi tega je in ostane gmojna osnova šolstva in prosvete izhodišče in os vse šolsko-prosvetne dejavnosti v družbenem življenju.

Horvat Izidor

SPLOŠNA IZOBRAZBA IN EKONOMSKE SREDNJE ŠOLE

Kakšna je funkcija ekonomskih srednjih šol v sedanjem družbenem razvoju? Ali je njih funkcija res strokovno izobraževanje in spadajo Ekonom. sred. šole v skupino strok. šol ali je njih funkcija specifično splošno izobraževanje in spadajo v skupino splošno izobraževalnih šol. Odgovor na vprašanje je važen zaradi pedagoških razlogov, kar zavisi od njega struktura predmetnika, vsebina učnih načrtov, metodologija pouka, oblika zaključnega spričevala, odnos do fakultet, odnos do ostalih srednjih šol, vloga teh šol v ljudskem izobraževanju, pa tudi zaradi življenjskih interesov velikega dela srednješolske mladine.

Problem »splošne izobrazbe« v sedanjem družbenem razvoju bomo lažje razumeli, če vemo za idealne izobrazbe v teku zgodovine. Pri Grkih je bil ideal izobrazbe kalokagatos, t. j. telo in duša naj se harmonično oblikujeta. V poznejšem stariem veku in srednjem veku postane ideal izobrazbe enciklopedično znanje, ki obsega najprej le gramatiko, retoriko in filozofijo, pozneje pa tudi aritmetiko in geometrijo, teorijo glasbe in astronomijo. Vendar je bila ta splošna izobrazba kljub vsemu stremiljem vsebinsko prav malo splošna, v funkcionalnem oziru pa je končno postala tako okorna, neživljenska in mehanična, da so se poborniki za nov izobražbeni ideal lahko po pravici imenovali humanisti, ker so zahtevali resnično živo izobrazbo človeka namesto mehaničnega šolanja. Humanizmu je sledila prirodna izobrazba (Montaigne, Ratke, Comenius, Locke, Rousseau), ki stremi za izobrazbo duševnih funkcij namesto obremenitve z znanjem — v stremiljem, da se človekova narava v vsem svojem bogastvu razvije, da se v mladem človeku razvijejo vse zmožnosti in nadarjenosti; potemtakem je ta šola proti splošni ali totalni učnosti. Tudi ideal neohumanizma, ki zopet zavestno stremi po totalnosti (Herder, Goethe, Schiller, V. Humboldt), se izkaže v luči družbenega poklica kot enostranski, kar dokazuje opozicija, ki je bila v boj z geslom »realistična izobrazba«. Ta je očitala neohumanizmu, da stremi za abstraktnim idealom izobrazbe, da se oddaljuje od življenja in da zanemari zahteve praktičnega življenja.

V dvajsetem stoletju je — z razvojem družbenih proizvodnih sil po vsem svetu, z močnim razvojem tehnike, industrializacije, svetovnega gospodarstva, z razvojem že obstoječih znanosti, pa nastankom novih n. pr. ekonomskih znanosti, ter v zvezi s tem zaradi ogromnega porasta prebivalstva ter njegovih potreb — nastala nova gospodarsko orientirana kultura ali ekonomski humanizem, ki je preusmeril velik del človekovega mišljenja in čustvovanja v gospodarsko in družbeno stran. Nastale so nove oblike življenja, novi poklici. Se prav posebno nastaja nov svet pri nas z razvojem socialistične demokracije t. j. socialističnega humanizma. Ne more biti nobenega dvoma, da novemu ekonomskemu humanizmu po svetu oz. socialističnemu humanizmu pri nas ne morejo ustrezati stare oblike izobrazbe (humanistična, prirodoslovno-matematična) in da se nastale še nove oblike izobrazbe, predvsem ekonomska izobrazba.

Ker je izobrazba funkcija družbenega razvoja, je treba vprašanja izobrazbe proučevati in presojati ustrezno družbenemu razvoju, družbenim zakonitostim. Oblike izobrazbe in njih vsebina zavise od družbenih zakonitosti. Družbeno-politična linija mora biti brezdvomno osnova pedagoške linije. Naloga pedagoške teorije in prakse pa je, da je v službi družbenega razvoja, da po pedagoških načelih realizira cilje, ki jih diktira družbeni razvoj.

Naša pedagoška teorija in praksa delata drugače. Tako n. pr. smatrat tradicionalni obliki izobrazbe (humanistično in prirodoslovno-matematično) a priori za »splošno izobrazbo«, t. j. elitno izobrazbo z vidika vzgajanja psihičnih funkcij kakor tudi z vidika znanja določenih predmetov; nove zaradi družbenega razvoja nastajajoče oblike izobrazbe, n. pr. ekonomska izobrazba, pa nasilno uvrščata kar a priori v skupino »strokovne izobrazbe«, kateri priznavata z vidika vzgajanja psihičnih funkcij kakor tudi učne snovi nižjo stopnjo izobrazbe. To se ne kaže samo v odnosu splošno izobraževalnih do strokovno izobraževalnih šol in do visokih šol, ampak še v prav mnogih drugih odnosih.

Kako razlaga splošno in strokovno izobrazbo pedagoška teorija? Splošna izobrazba v objektivnem smislu sploh ni možna, ker ni možna enotna izobrazba za vse ljudi. Ljudje namreč niso absolutno enaki, pa tudi niso absolutno različni, pač pa obstajajo v raznih tipih. Zaradi tega razlikujemo razne tipe izobrazbe t. j. ideale ali oblike izobrazbe za posamezne tipe ljudi.

Vprašanje pa je, ali je možna splošna izobrazba v subjektivnem smislu, t. j. z vidika posameznega subjekta. To vprašanje postaja pereče zlasti v sedanjih kulturnih razmerah, kjer se vse življenje razvija v smeri specializacije. Splošno izobrazbo subjekta je treba presojati z dveh vidikov. — Prvič: z vidika vzgoje psihičnih funkcij. Življenje — tako svet ljudi kot svet rastlin in živali — kaže povsod specializacijo. Kakor se v živalskem svetu celice razvijajo za najrazličnejše funkcije, prav tako mora biti v družbenem organizmu. Stremeti za idealom harmoničnega človeka, ki naj se v njem enakomerno vzgoje vse funkcije človekove psihe, se pravi, da vzgoja ne upošteva zahtev življenja, ki so v vsaki dobi različni. Tem zahtevam življenja pa ne bomo za dovoljili z idealnimi normami ljudmi,

pač pa z diferencirano specialno izobrazbo. Moderne poklice morejo izpolnjevati le ljudje, ki so svoje zmožnosti enostransko razvili. Drugič: ne moremo si tudi predstavljati »splošne izobrazbe« človeka z materialnega vidika, t. j. z vidika snovi oz. predmetov, ker ne more že iz psiholoških razlogov še tako nadarjena glava sprejeti vase najosnovnejših resnic in pojmov obstoječih znanosti, tehnike, gospodarstva in umetnosti in ker bi tako znanje bilo samo enciklopedično. Da nimajo humanistične in realne gimnazije monopola splošne izobrazbe in da niso le ti predmeti splošno izobraževalni, ki se poučujejo na teh šolah, o tem ne nameravamo zapravljati prostora.

Splošna izobrazba ni bila možna niti v preteklosti, danes pa je zaradi velikega razvoja znanosti, tehnike, gospodarstva in družbenih poklicev še manj možna. Na sedanjí stopnji družbenega razvoja obstaja lahko samo specialna izobrazba. Izobrazba je zgodovinski pojav; njena vsebina je družbeno-zgodovinsko pogojena. Tako specialno izobrazbo posredujejo danes prav tako humanistične in realne gimnazije, kakor tudi ekonomske in druge srednje šole. (Izobrazba na gimnazijah že doslej ni bila resnično splošna niti z materialnega vidika [znanje] niti s psihološkega vidika, t. j. z vidika vzgoje psihičnih funkcij, pač pa zelo specializirana izobrazba.) Zahtevam življenja ne moremo zadovoljiti z neko splošno izobrazbo, ampak z več ali manj diferencirano ali specifično splošno izobrazbo. Dejansko so drugod po svetu že davno spoznali to dejstvo in je »splošna izobrazba« dobila čisto drugo vsebino: reducirali so jo na splošno predizobrazbo. Le temelj izobrazbe naj bo splošen, pozneje pa naj se uveljavijo specialne zahteve izobrazbe. Življenje in znanost zahtevata na eni strani čim večjo enotnost (splošno predizobrazbo do 14 leta), na drugi strani (po 14 letu starosti) pa večjo diferenciacijo (srednja in višja izobrazba).

Sklepujemo plenum vseh
združenj prosvetnih delavcev
za dan 5. in 6. oktobra
1953. Začetek ob 9. uri v sejni
dvorani Rep. sveta Sindikatov
Slovenije, Miklošičeva c. 22/I.

Dnevni red:

1. Problemi, ki so se pojavili po beograjskem plenumu.
2. Materialna vprašanja prosvetnih delavcev.
3. Problemi specialnih šol.
4. Poklicno usmerjanje in vzgoja strokovnega kadra.
5. Razno.

Republiški odbori
združenj

V našem socialističnem razvoju ta tradicionalna kategorija (»splošna izobrazba«) ne more imeti iste vsebine, kot jo je imela pred desetletji. Ker »splošna« izobrazba tako s funkcionalnega kot tudi z materialnega vidika ni mogoča in je vsaka višja izobrazba lahko pravzaprav le specialna ozir. specifična lahko govorimo le o specifični splošni izobrazbi. Če pa še naprej uporabljamo tradicionalno kategorijo »splošna izobrazba«, se moramo zavedati, da ima ta kategorija družbeni, in pedagoški zakonitosti dobe ustrežajočo vsebino. Pojem »splošna izobrazba« lahko potemtakem uporabljamo le še v spremenjenem smislu. Analiza nam pokaže, da so z družbenim razvojem, t. j. razvojem ekonomskega humanizma, zlasti pri nas z razvojem socialističnega humanizma, nastale nove oblike izobrazbe, med katerimi je tudi ekonomska izobrazba, ki je enakovredna — tako z vidika vzgajanja psihičnih funkcij kot z vidika znanja o temeljnih znanosti, t. j. najosnovnejših zakonov razvoja narave, družbe in mišljenja — humanistični in realni obliki izobrazbe. Ta analiza nam pokaže, da ne moremo govoriti o nekem splošnem izobraževanju, ki je monopolizirano zgolj za humanistične in realne gimnazije, pa tudi ne o splošni izobrazbi, ampak le o specifični splošni izobrazbi, h kateri prištevamo poleg humanistične in realne izobrazbe še druge oblike izobrazbe: n. pr. ekonomsko izobrazbo.

Prehajamo k vprašanju, kateri so bistveni elementi višje oz. splošne izobrazbe v sedanjem družbenem razvoju? V predmetniku višje oz. splošne izobrazbevalne šole zavzemajo najvažnejše mesto predmeti, ki imajo nalogo seznaniti učence s temeljnimi znanostmi. Učni predmet mora dati abecedo znanosti, seznaniti mora učence z najvažnejšimi elementarnimi načeli in znanostmi, ki so razumljiva učencem določenih starosti in omogočajo pravilno razumevanje razvojnih zakonov v naravi, ki je potrebno za oblikovanje svetovnega nora, za pripravo k uspešnemu nadaljevanju izobrazbe.

Zdi se mi, da ravno tukaj tli glavni razlog, zakaj smatrajo mnogi izobrazbo absolventov ESS za strokovno izobrazbo in glavni del učnih predmetov za strokovne predmete. Res je namreč, da tehnološki predmeti pri nas seznanjajo dijake z osnovami prirodnih znanosti, a s posebnim poudarkom o njihovem pomenu za razvijanje naših proizvodnih sil; družbeno-gospodarski predmeti pa seznanjajo dijake o družbenih znanostih a s posebnim poudarkom o njihovem pomenu za oblikovanje svetovnega nora, za pripravo k uspešnemu nadaljevanju izobrazbe.

braževanja tudi na visoki šoli, za samobraževanje ter praktično dejavnost.

Kateri didaktični predelane znanosti naj se poučujejo, daje pravilen odgovor dialektični materializem. Naloga višjih ali splošno izobraževalnih šol mora biti predvsem, da vzgaja učence v duhu tega svetovnega nazora. Dialektiko pa je opredelil Engels kot znanost o najbolj splošnih zakonih gibanja in razvoja narave, človeške družbe in mišljenja. Mladino na višjih oz. splošno izobraževalnih šolah je treba seznaniti o najosnovnejših zakonih razvoja narave, družbe in mišljenja, ki jih naj spoznavajo učenci pri pouku posameznih predmetov.

Obstajajo nekako tri skupine znanosti. Iz pedagoških in psiholoških razlogov ni mogoče zajeti v človeški glavni najosnovnejši resnici vseh teh znanosti. Tako znanje bi bilo enciklopedično. Nemogoče je bil zamisliti takega enciklopedista. Posamezni dijak enostavno ne zmora, da osvoji vsa znanja, vsešine itd., ki jih je do te dore pridobil človeštvo. Enotna višja oz. splošna izobrazba je pedagoško nemogoča in družbeno nepotrebna. Možna je le diferencirana ali specifična višja oz. splošna izobrazba. To višjo izobrazbo je možno doseči po več poteh in razlikujemo naslednje oblike izobrazbe:

a) Humanistična izobrazba, t. j. s prioritarnim poudarkom na klasičnih jezikih, literaturi, umetnosti, katero izobrazbo posredujejo humanistične gimnazije.

b) Prirodoslovno-matematična izobrazba, t. j. s prioritarnim poudarkom na prirodoslovno-matematičnih predmetih, ki jo posredujejo realne gimnazije. Nastanek realne gimnazije je bil rezultat prodiranja prirodoslovnih predmetov in je imel za cilj, da učence teh gimnazij seznanijo nekoliko bolj s prirodnimi vedami.

c) Ekonomska izobrazba, t. j. s prioritarnim poudarkom na družbenih in gospodarskih predmetih, kar naj bo naloga ekonomskih srednjih šol. Gospodarski predmeti morajo prav tako obsegi didaktično predelane temelje znanosti, ki omogočajo razviti umsko izobrazbo in z njo svetovni nazor; s takim izobraževanjem pa se sočasno neposredno ali posredno usposablja mladina tudi za praktično dejavnost v bodočih poklicih, kar pa še ne daje tem šolam značaja strokovnih šol. Za svetovni nazor ni samo važno odkrivanje življenja žuželk, živali, vseh vrst rastlin, ni samo zanimiv filozofski svet, ampak tudi gospodarski svet t. j. življenje ljudi, organizirano v raznih vrstah podjetij, gospodarskih panogah itd.

Potemtakem bo napačno a priori deliti predmete na ekonomski srednji šoli na splošno izobraževalne, kamor spadajo predmeti, ki se poučujejo na gimnazijah, in strokovne, kamor spadajo predmeti, ki se ne poučujejo na gimnazijah n. pr. politična ekonomija, pravo, ekonomika podjetij, statistika. Zakaj naj bi bili jeziki, zgodovina, matematika, fizika, zemljepis, kemija splošno izobraževalni predmeti; tehnologija, politična ekonomija, pravo, ekonomika podjetij pa strokovni predmeti? Vse te predmete moramo smatrati za enakovredne, ker imajo enako funkcijo pri izobraževanju procesa, če so vsi ti predmeti didaktično predelane znanosti, katerih edini cilj je odkrivanje resnice.

Z mladino je isto, kakor z rastlinami, ki zahtevajo določeno vrsto zemlje, da se morejo razviti v njej po svoji naravi. Pedagoška praksa mora pri ukrepih izobraževanja mladine upoštevati tendence, ki jih kaže mladina v svojem razvoju. Človeško življenje se pojavlja v različnih oblikah in tej delitvi življenjskih oblik mora ustrezati tudi različna vsebina in način izobraževanja. Ena izmed življenjskih oblik je ekonomska. Mladina, ki kaže gospodarsko usmerjenost, mora imeti na razpolago tako pot izobrazbe. Takó predstavlja ekonomska izobrazba eno izmed poti, po kateri lahko pride mladina do višje ozir. splošne izobrazbe. Med gospodarskimi predmeti in višjo oz. splošno izobrazbo je neposredna zveza. Cilj ESS ni, da pripravijo mladino za uslužbenec raznih podjetij, temveč v prvi vrsti, da jih pripravijo za zrelost. Le s takim izobraževanjem se lahko izognemo nevarnostim, ki obstajajo v mehaniziranju poklicev in življenja. Le taka izobrazba lahko mladino usmerja v duhovna, etična in filozofska razglabljanja v poklicu. Le z njo se dajo v njih zbuditi tisti elementi poklicnega življenja, ki pomenijo napredek kulture.

Drugi element višje oz. splošne izobrazbe je politična izobrazba. Vsaka višja oz. splošno izobraževalna srednja šola mora pripravljati mladino za družbeno prakso, dajati ji mora ne le umsko, temveč tudi politično izobrazbo. Pod to razumemo spoznavanje znanstvenih temeljev proizvodnje, da bodo učenci spoznali pomen in uporabo teoretičnega znanja v družbeni praksi zlasti v proizvodnji. Brezdvomno je ta zahteva socialistične pedagogike baš na ekonomskih srednjih šolah docela uresničena. Zdi se mi, da ravno tukaj tli glavni razlog, zakaj smatrajo mnogi izobrazbo absolventov ESS za strokovno izobrazbo in glavni del učnih predmetov za strokovne predmete. Res je namreč, da tehnološki predmeti pri nas seznanjajo dijake z osnovami prirodnih znanosti, a s posebnim poudarkom o njihovem pomenu za razvijanje naših proizvodnih sil; družbeno-gospodarski predmeti pa seznanjajo dijake o družbenih znanostih a s posebnim poudarkom o njihovem pomenu za oblikovanje svetovnega nora, za pripravo k uspešnemu nadaljevanju izobrazbe.

zanost našega pouka z življenjem pa ustvarja videz, da so ti predmeti strokovni in da so ekonomske srednje šole strokovne šole.

Toda na ekonomskih srednjih šolah ne gre za monoteknično strokovno izobraževanje, ki razvija učence v smeri neke ožje ali širše specializacije, ampak za politeknično izobraževanje, ki služi splošni izobrazbi. Politeknična izobrazba je sestavni del splošne izobrazbe. Taka monoteknična izobrazba na ekonomskih srednjih šolah ne bi ustrezala našemu družbenemu razvoju. Prezgodnja profesionalizacija in preozka specializacija bi napravila učence za »telesne in duhovne invalide, enostransko razvite, ki nimajo pojmov, da se zgrade v popolne in harmonično razvite socialistične osebnosti.«

Strokovna izobrazba je monoteknična, ker usposablja za določen poklic. Bistvo strokovnih šol je specializacija za določen stroko. Delokrog absolventov strokovnih šol je možno točno opredeliti. Ta specializacija je lahko splošna ali ozka. Osnovni cilj je izvežbanost in ročna usposobljenost za delovne prieme pri opravljanju določenih praktičnih dejavnosti. Na ekonomskih srednjih šolah pa naj ne gre za specializacijo za določene stroke, ampak za odkrivanje resnic in zakonov, ki vladajo v gospodarskem svetu. Za prave strokovne šole smo lahko n. pr. srednjo kmetijsko šolo, ki usposablja absolvente neposredno za splošne tehnološke in strokovne ke, gradbeni tehnikum, vrtnarske tehnikum, lesnoidustrijski odsek, remont itd.; nadalje srednja zobotehnična šola, srednja veterinarska šola, srednja šola za medicinske sestre, fizioterapevtska šola, srednja šola za turizem in gostinstvo, srednja šola za medicinske sestre itd.

Ker je strokovna izobrazba monoteknična, je tudi metoda pouka drugačna kot na splošnih izobraževalnih šolah. Pouk se deli na teoretski in praktični del. Tako si pridobi absolvent teoretsko znanje in samostojno praktično znanje. Posebnost strokovnih šol je ta, da učni programi obsegajo tudi programe za izvajanje praktičnega dela. Zaradi tega je sestavni del kmetijske srednje šole tudi sklopi posestov; učenci morajo na tem posestvu s praktičnim delom pridobivati praktično znanje. Prav tako ima srednja tehnična šola delavnice, srednja zobotehnična šola laboratorij, v katerem učenci po več ur dnevno pridobivajo praktično znanje iz operativnih delom. Dijaki gozdarskih tehnikumov pridobivajo praktično znanje v teku šolskega leta v gozdarskih podjetjih itd.

Tretji element višje oz. splošne izobrazbe je vzgoja psihičnih funkcij. Mladino izobražujemo lahko z materialnega vidika, t. j. z vidika učne snovi, kar je starejšo šolo čisto zavedlo in se zavaja v suhi, neživljenjski intelektualizem. Velika rana naše kulture je intelektualizem. Izobražena smatramo čisto človeka, ki si je pridobil neko več ali manj povprečno količino znanja predmetov, n. pr. latinščine, matematike, fizike, zgodovine, pa je lahko duševen revež, moralno pokvarjen človek, brezrazsodna glava. Dokazov za to imamo veliko. Zaradi tega je važen element in pogoj vsake izobrazbe vzgoja psihičnih funkcij. Vzgoja na višjih oz. splošnih izobraževalnih šolah mora iti predvsem za tem, da ne da ljudem samo nekega umskega znanja, da bodo znali matematiko, latinščino, knjigovodstvo, elektrotehniko itd., ampak jim je treba predvsem razviti psihične funkcije. Za vzgojo psihičnih funkcij pa niso ekonomske srednje šole nič manj sposobne kakor humanistične realne gimnazije.

Dr. Jože Mihelak

Program radijskih šolskih ur

Vzporedno s pričetkom šolskega leta je Radio Ljubljana spet vključil v svoj program radijske šolske ure. Razdelitev ostane ista, le čas ponovitve gimnazijske oddaje smo z ozirom na podelske šole spremenili.

Tako bodo teklo oddaje za nižjo stopnjo (osnovna šola) ob ponedeljkih od 15.30 do 16.00 in ob torkih od 11.00 do 11.30 ... za višjo stopnjo (višji razredi osemletik in nižja gimnazija) ob torkih od 11.30 do 12.00 in ob sredo od 15.30 do 16.00 (ne kot lani ob 17.30).

Program za čas od 14. septembra do 13. oktobra:

1. sept.: a) Zopet so odprta naša šola vrata ...

b) In da bomo v šoli vse, vse dobro znali ... (kakoli se učimo).

c) In s šolski res prijatelji postali ... (tovarišstvo).

2. sept.: »Na potopljivi ladji« (po lovski igri B. Magajne) spomin na počitnice ob morju (za vse štiri razr.).

28. sept.: »Star ur« — slušna igra z vzgojnim motivom: ne laži; (za vse štiri razrede).

5. okt.: a) »Izpijmo čašo mineralne vode« — reportaža iz zdravilišča Slatina Radenci (za tretji in četrti razred).

b) »Iz ABC za vsak dan« — vzgojni in praktični namigi in nasveti za življenje doma in v šoli (za vse štiri razrede).

12. okt.: a) »Metka in njena oblečka« — zgodba z vzgojnim motivom: nič ni zastoj.

b) »Luknjica v zobku« — čuvajmo svoje zobke (za vse štiri razrede).

Višja stopnja:

15. sept.: »Ob novem šolskem letu« — uvodna beseda tov. F. Kimovca-Zige; »Več ko znal boš, več veljal boš« — kaj je namen šolanja in učenja.

22. sept.: »Če bi otok V. znal pripovedovati« — zemljepisna, zgodovinska in gospodarska reportaža.

29. sept.: »Carjev slon« — slušna pravljica igra z vzgojnim motivom; ljubezen do rodne grude.

6. okt.: a) »V srednjeveški šoli« — zgodovinska slika.

b) »Priekija v besedi in pesmi« — folklorna oddaja.

13. okt.: F. Milčinski: Ptiki brez gnezda — radijska priredba.

»Predmetnik za višja gimnazija« — in ute telesne vzgoje

Na opravičene pripombe tovarišev zdravnikov, naprednejših pedagogov in staršev k poročilu pod gornjim naslovom v »Prosvetnem delavcu« z dne 5. junija t. l.: — Ali je res, da športni zdravnik soglasja s samo 2 urama obvezne telesne vzgoje tedensko? — Moramo resnici na ljubo povedati sledeče:

1. Predlog za samo dve uri telesne vzgoje je začasen in ne samo pod pogojem obveznih smučarskih in plavalnih tečajev, temveč tudi pod pogojem, da se na vseh gimnazijah, kjer so že dane materialne (igrišča, telovadnice, telovadnice) in kadrovske (profesorji in učitelji telesne vzgoje) možnosti, uvede že letos po 3 ure tedensko obvezne telesne vzgoje. To slednje je v poročilu izpuščeno, čeprav je na zahtevo dr. Šefa bilo dano v zapisnik seje komisije za sestavo predmetnika pri Svetu za prosveto in kulturo LRS dne 20. maja t. l.

2. Komisija se je veliko laže odločila za n. pr. 4 ure matematike, 4 ure prirodoznanosti ali 3 ure zemljepisa, kot pa za vsaj 3 ure tedensko obvezne telesne vzgoje, ker pač se kaže, da pri nas še ne smemo posvečati vsaj 10 % splošne vzgoje telesni vzgoji oziroma pravilnemu telesnemu razvoju naše mladine po gimnazijah (gimnazijah).

3. Komisije o nujnosti večjega števila ur telesne vzgoje ni mogla prepričati niti prva točka zaključkov občnega zbora Sekcije za športno medicino Slovenskega društva t. j. prisotnih 75 zdravnikov in 6 absolventov medicine iz vse Slovenije v marcu letos, ki se glasi: »Uvede naj se čimprej več ur telesne vzgoje v ljudskih in srednjih šolah.« Slab vpliv sedenja v šolskih klopih, z vse večjim številom okvar nujno narekuje čim več obvezne telesne vzgoje v šolah. Prizadevati si je treba, da bodo otroci deležni vsak dan telesne vzgoje. Na srednjih šolah so potrebne najmanj 3 ure na teden, t. j. 3 krat po eno uro obvezne telesne vzgoje, v urah med drugim poukom in po možnosti na prostem. Enkrat na teden naj se mladina do dobrega razbija v športnem popoldnevu. Športno popoldne mora biti obvezno za vse dijake, dobro organizirano in ob sodelovanju tudi drugih profesorjev, ne samo nastavnika telesne vzgoje. Za to se moramo boriti vsi zdravniki — ne samo športni, ker je danes zaradi nerazumevanja nekaterih pedagogov telesna vzgoja naše mladine še preveč zapostavljena za umsko vzgojo.

4. Sklep Odbora za splošno izobraževalno šolstvo, odbora za telesno vzgojo in nekaterih predstavnikov odbora za strokovno šolstvo pri Svetu za prosveto in kulturo LRS na skupni konferenci v januarju 1953 o obveznih 3 urah telesne vzgoje tedensko je sprejel po z vseh strani dobro proučenih predlogih in objavljen v Objavah štev. 3/53.

5. Vsak dan beremo o raznih obratnih in prometnih nesrečah, ki so v veliko večjem odstotku zaradi osebnih nespretnosti poškodovancev kakor pa zaradi tehničnih pomanjkljivosti. Ali je dnevna telesna vzgoja v industrijski in kulturno visoko stoječih državah samo zaradi zabave mladine ali pa ima svoj globlji pomen — napraviti človeka spretnega in sploh fizično sposobnega za njegov bodoči poklic in delo?

6. Materialna sredstva niso dovolj tehten izgovor — nam ne manjka toliko telovadnic (če bomo čakali na telovadnice, še zelo dolgo ne bomo imeli prostorov za telesno vzgojo mladine in mogli zadostiti vse večji potrebi po zdravi vzgoji po naših šolah), kajti moderna te-

lesna vadba se vrši na prostem, na telovadišču in igrišču v prosti naravi. Za zelo slabo vreme pa je kaj lahko postaviti nekoliko večjo streho na stebrih na šolskem dvorišču! Učitelj telesne vzgoje imamo začasno dovolj iz številnih izkušenih telovadnih in športnih praktikov. Kvalitetni profesorji kader pa se mora dopolnjevati z nujno potrebno Visoko šolo za telesno vzgojo v Ljubljani, ki naj bo našim maturantom odprta letošnji jesen!

7. Današnje stanje telesne vzgoje in športov in njegov pomen za pravilen telesni razvoj je rezultat dolgoletnega znanstvenega dela zdravnikov-znanstvenikov in praktikov, pedagogov-znanstvenikov in praktikov, fiziologov, psihologov in dr., ki so po evropskih, ameriških, avstralskih in japonskih medicinskih, filozofskih in telesnovzgojnih visokih šolah kot profesorji in docenti velike kapacitete ne samo v telesni vzgoji in kulturi, temveč istočasno tudi v svoji stroki medicine, fiziologije, pedagogike, metodike, psihologije itd.

Telesna vzgoja ni nobena obrt, temveč, enako kakor matematika, biologija in drugi že prevečkrat poudarjeni »znanstveni« predmeti, —

tudi znanstvena veda o živem in živem človeku in vzgoji njegove telesne sposobnosti ter dvigu njegovega zdravja! — Tega se danes zaveda vsak malo razgledan človek in spoštuje strokovno in znanstveno delo telesnovzgojnih strokovnjakov enako kakor profesorje in docente ter ostale znanstvene delavce filozofskih in juridičnih fakultet ter medicinske in tehnične visoke šole itd.

Želeli bi slišati mnenje naših pedagogov, profesorjev in inženirjev poleg zdravnikov. Posebno vredno bi bilo mnenje onih, ki imajo vpogled na človeka pri njegovem poklicnem delu ter poznajo delovnega človeka — pa naj bo to nekvalificirani delavec ali pa intelektualca — v naslednjih vprašanjih:

1. Ali je potrebna večja telesna sposobnost in spretnost našega delovnega človeka pri izvrševanju njegovega poklica ob vse večjem tehničnem napredku 20. stoletja?

2. Ali potrebujemo visoko kvalificirane kadre za napredek in večanje splošnega ljudskega zdravja potom znanstveno utemeljene telesne vzgoje pri naši ljudsko-, srednje in visokošolski mladini?

Dr. Šef Alojzij

DELU SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO LRS V ZADNJEM ČASU

Na svoji 5. redni seji dne 14. julija 1953 je SPK LRS sprejel najprej več sklepov o ureditvi tekočih zadev na področju strokovnega šolstva. Najvažnejši med temi je sklep o pretvoritvi obstoječih delovodskih šol v mojstrske šole, kakor jih predvideva uredba o strokovnih šolah. Svet je dal soglasje k ustanovitvi posebne triletnice cestarske šole, ki bo delovala v sklopu Gradbenega tehnikuma v Ljubljani, izrazil pa se je proti ukinitvi Kovinarske šole pri tovarni emajlirane posode v Celju. Za dokončno rešitev sporne problema o ureditvi tekstilnega strokovnega šolstva je Svet imenoval posebno komisijo.

V naslednjih točkah dnevnega reda je bil dosežen načelni pristavek Sveta za ustanovitev višje gimnazije v Sežani. Odobrena je bila ponovna vzpostavitev višjih razredov na II. in VII. gimnaziji v Ljubljani, pač pa je bil zaenkrat odklonjen predlog OLO Trbovlje, da bi se ustanovila višja gimn. v Zagorju. Poleg navedenega je dnevni red obsegal še vprašanje asistentov na visokih šolah, vprašanje vpisa absolventov srednjih strokovnih šol na ustrezajoče fakultete in nekatere organizacijske probleme.

Dne 12. septembra 1953 je imel Svet svojo 6. redno sejo. Uvodoma je tov. predsednik dr. Anton Melik v imenu Sveta pozdravil novega sekretarja tov. Vlada Vodopivca. Obenem se je zavalil za delo bivšemu sekretarju tovarišu Kimovcu, kateremu je želel kot novemu članu Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS veliko nadaljnjih uspehov.

V razpravi je bilo najprej vprašanje našega srednjega in visokega glasbenega šolstva. Soglasno je bil sprejet sklep, da se Srednja glasbena šola takoj loči od Akademije za glasbo in se organizacijsko popolnoma osamosvoji. Glede določitve samega ranga te šole, kakor tudi glede vprašanja nazivov njenih absolventov, iz vrst katerih naj bi se rekrutirali učni kadri za naše nižje gimn., je bilo sklenjeno, da je stvar potrebna natančnejše proučitev.

Iz problematike strokovnega šolstva je bilo na dnevnem redu vprašanje kmetijskega šolstva. Svet je sprejel predlog za osnutek zakona o nižjih in srednjih kmetijskih šol-

lah. Predlog bo razposlan okrajem v diskusijo. Istočasno je bila ustanovljena komisija za kmetijsko šolstvo, ki bo delovala kot podkomisija v okviru komisije za strokovno šolstvo SPK LRS.

Potrebno bi bilo, da v omenjeni diskusiji na okrajih sodelujejo tudi naši prosvetni delavci, saj gre za reševanje enega izmed najbolj perečih problemov v splošni in strokovni vzgoji velikega dela naše mladine. Kmetijsko šolstvo naj bi obsegalo sledeče vrste: 1. Kmetijsko-gospodarske šole, 2. Enoletne splošne kmetijske šole, 3. Enoletne kmetijsko-gospodarske šole, 4. Posobne kmetijske in gospodarske šole, 5. Srednje kmetijske šole.

Osnova naj bi bile kmetijsko-gospodarske šole, ki so na zahtevo ustanovitelja (okrajni ljudski odbor na predlog posameznih občinskih ljudskih odborov), lahko obvezne za vso kmečko mladino, ko dovrši osemletno obvezno šolanje. Pouk bi bil v zimskih mesecih dve koledarski leti, izpolnjen s praktičnimi vajami v poletnem času. Uspešno dovršena kmetijsko-gospodarska šola bi bila praviloma tudi pogoj za vpis v Enoletno splošno kmetijsko šolo za fante, oziroma v Enoletno kmetijsko-gospodarsko šolo za dekleta. Te šole naj bi bile praviloma v vsakem okraju po ena in bi absolventom dajale kvalifikacijo kmetijskega kvalificiranega delavca.

Po uspešno dokončani Enoletni splošni kmetijski šoli, oziroma Enoletni kmetijsko-gospodarski šoli in po dveh letih prakse v kmetijstvu, naj bi bil možen vpis v eno izmed posebnih kmetijskih oziroma gospodarskih šol (n. pr. v vrtnarsko, vinarsko, mlekarstvo šolo itd.). Absolventi teh šol bi dobili kvalifikacijo mojstra ustrezajočega kmetijskega poklica.

Kot pogoj za vpis v srednje kmetijske šole naj bi bila poleg uspešno dovršene obvezne osemletne šole še enoletna praksa v kmetijstvu ali pa tudi uspešno dovršena kmetijsko-gospodarska šola.

Z ozirom na to, da bo treba skrbno premisliti o bodoči mreži našega kmetijskega šolstva in ustanovljati šole le tam, kjer bodo dani vsi pogoji, je Svet odklonil predlog o ustanovitvi novih kmetijskih šol

v Vrbju pri Zalcu in v Turnišču pri Ptuj.

Na predlog MLO Maribor je nato SPK LRS odobril ustanovitev čevlarskega odseka pri mojstrski šoli oblačilne stroke v Mariboru. S tem bo tudi na tem področju dana možnost strokovnega dviga, kajti zadnji izpiti za čevlarske mojstre so v večini primerov pokazali zelo nizko nivo strokovnega znanja kandidatov.

Glede zahtev tekstilnih podjetij Slovenije, da se ukine tekstilna industrijska šola v Mariboru in se združi s tekstilnim tehnikom v Kranju v en zavod, je Svet ponovno prišel do sklepa, da zaenkrat za to še ni stvarnih argumentov. Pri tem so člani Sveta ostro obsodili način postopanja predstavnikov tekstilnih podjetij, ki skušajo svoje neugummentirano stališče podkrepiti z izjavo, da so oni tisti, ki imajo denar in da mora biti zato »njihovo« šolstvo urejeno tako, kakor hočejo oni.

Ob zaključku razprave iz področja strokovnega šolstva je Svet sklenil, da se tudi na vajenskih šolah uvede po 1 uro moralne vzgoje in 1 uro telovadbe na teden.

Pri naslednji točki dnevnega reda je Svet sprejel potrebna navodila za izvajanje odloka o osemletnem obveznem šolanju.

Sledilo je poročilo komisije za ugotovitev stanja na področju šolstva za defektno mladino in komisije za vprašanje prestavitve vzgajališča iz Veržeja v Smlednik in obratno. V razpravi so bili sprejeti skoraj vsi v poročilih navedeni predlogi. Tako naj bodo v bodoče tovrstne šole le republiškega značaja kot ustanove s samostojnim financiranjem. Prispevke za gojenje bodo zbirali od prizadetih staršev oziroma skrbnikov okraji po svojih skrbniških organih in jih potem skupno dostavljali šolam. Izvrši naj se preselitev vzgajališča gimnazijskega tipa iz Veržeja v Smlednik, oziroma preselitev vzgajališča osnovnošolskega tipa iz Smlednika v Veržej. Pri tem naj se v Smledniku od ekonomije obdrži toliko zemlje, kolikor je nujno potrebno za normalno poslovanje vzgajališča. Za toliko zmanjšano ekonomijo bo OLO Kranj koristno uporabil za splošno kmetijsko šolo. Komisija je namreč ugotovila, da prevelike ekonomije bolj škodijo kakor koristijo vzgajališčem. V perspektivi je tudi preselitev vzgajališča iz Gradaca.

Premijski dodatki, ki se izplačujejo v zadnjem času strokovnemu kadru na zavodih za defektno mladino, naj se razširijo tudi na strokovno osebje v vzgajališčih. Iz zavoda »Janeza Levca« v Ljubljani se bo ustanovil rehabilitacijski center za mentalno defektno mladino. Pobudo za to je dala UNESCO, in sicer naj bi v FLRJ bili trije taki centri.

Posebno živahne razprave je bil pri naslednji točki dnevnega reda deležen predlog o spremembi predmetnika in uvedbi začasnega učnega načrta za osnovne šole. Svet je ustanovil komisijo, ki bo predloge dokončno pregledala, nato bo sledila ponovna razprava. Iz dosedanjih predlogov je razvidno, da ti upoštevajo večino kritičnih pripomb, ki se glede obstoječih predmetnikov in učnih načrtov naših osnovnih šol pojavljajo, tako med učiteljem samim, kakor tudi med starši. Za prve štiri razrede bi bile glavne novosti v uvedbi moralne vzgoje, črtanju srbskega in hrvatskega jezika, združitvi zemljepisa in zgodovine v domovinoznanstvo in v uvedbi 2 tedenskih ur telovadbe. Glede te se je Svet postavil na stališče, da je obvezno izvajati svojačasni sklep Odbora za splošno izobraževalno šolstvo pri bivšem SPK LRS od decembra 1952 o 3 urah telovadbe na teden.

Še večje spremembe bo doživel predmetnik in učni načrti za višje

štiri razrede osnovne šole, kjer so do sedaj uporabljali večinoma kar nekoliko okrnjen predmetnik nižje gimnazije.

Sledila je razprava o uvedbi učnih predmetov »praktična gospodarstva in gospodinska znanja« v vse razrede nižjih gimnazij in višjih stopenj osnovnih šol ter uvedbi predmeta »ročno delo« v vse razrede nižjih gimnazij. Svet se je s tem predlogom v načelu strinjal, za dokončno obdelavo tega vprašanja pa je ustanovil posebno komisijo.

Pri obravnavi vprašanja o ustanavljanju nižjih gimnazij, kar spada v pristojnost OLO oziroma MLO, je Svet sklenil, da je za vsako ustanovitev nižje gimnazije potrebno njegovo soglasje. S tem se nikakor ne bo zaviralo ustanavljanja novih nižjih gimnazij tam, kjer je dejanska potreba in so izpolnjeni vsi potrebni pogoji, pač pa se bo preprečilo ustanavljanje nižjih gimnazij tam, kjer ni niti materialnih, niti personalnih pogojev. Pri obravnavanju dveh konkretnih primerov, ustanovitve nižje gimnazije v Sentrupertu in v Stopičah, oboje okraj Novo mesto, je dal Svet načelno soglasje v kolikor obstajajo vsi potrebni pogoji.

Ob zaključku obsežnega dnevnega reda je Svet sklenil, da se bo Enoletna šola za gospodinske učitelje s prihodnim šolskim letom spremenila v dvoletno. Nato je potrdil odobritev nekaterih učbenikov in končno zavzel svoje stališče k odloku o neomejeni pravici absolventov gimnazij do vpisa na fakultete. (Kot je znano, lahko republiški izvršni svet v sporazumu z zveznim izvršnim svetom za študijsko leto 1953/54 dovoli posameznim fakultetam še sprejem z natečajem.)

S.

K PROBLEMU LOKACIJE NAŠIH VZGAJALIŠČ

Ljudska pravica - Borba je objavila o gornjem vprašanju dva članka in sicer 17. VI. 1953 pod naslovom »Zakaj uničiti, kar je bilo s trudom in ljubeznijo ustvarjeno« in 5. VIII. 1953 pod naslovom »Komu koristi preselitev vzgajališča v Smlednik«. Oba članka obravnavata vprašanje zamenjave osnovnošolskega tipa vzgajališča v Smledniku s srednješolskim tipom vzgajališča v Veržeju.

Plenum združenja defektologov LRS objavlja po sklepu z dne 31. VIII. svoje stališče:

Plenum združenja defektologov LRS proučuje vprašanje reorganizacije vzgajališč kot posebnih vzgojnih ustanov že delj časa. Lansko leto je plenum predlagal v interesu razvoja vzgajališč LRS, da se izvrši zamenjava osnovnošolskega tipa vzgajališča v Smledniku s srednješolskim tipom vzgajališča v Veržeju. Razlogi za to zamenjavo so bili vsestransko proučeni in je z njimi soglasal tudi republiški Svet za prosveto in kulturo. Predlog do danes še ni bil realiziran in to iz razlogov, ki nikakor ne morejo opravičiti odlaganja odnosno zaviranja razvoja vzgajališč. Republiški plenum združenja defektologov Slovenije zato javno pove, da je zamenjava vzgajališč Smlednik - Veržej izključno v interesu razvoja posebnega šolstva, v katerega spadajo tudi vzgajališča, in vztraja na zahtevi, da se ta zamenjava izvrši čimprej.

Plenum združenja defektologov LRS

PREDMETNIK KLASIČNE GIMNAZIJE

Zadnje »Objave« Sveta za prosveto in kulturo so nas seznanile tudi s predmetnikom za 5. razred klasičnih gimnazij. Ko smo si ga nekoliko podrobneje ogledali, smo ugotovili, da to ni predmetnik, ki ga je predlagala komisija in odobril Svet. Na kašen način je v tej redakciji zašel v »Objave«, nam ni znano. Pravilno se predmetnik za 5. razred klasičnih gimnazij glasi takole: št. 4; ne 3; la 4; gr 4; zg 3; pri 2; ma 4; ke 3; te 2; družb. vzg. 1.

RAZGLEDI PO DOMOVINI

(Impresije z ekskurzije učitellic po Jugoslaviji od 29. VI. do 11. VII. 1953)

Svet za prosveto in kulturo je tudi letos po maturi poslal nove učitelje in učiteljice ljubljanskega učiteljskega na poučno ekskurzijo. Skupina 29 učiteljic (C in E oddelek) se je po skrbno pripravljenem načrtu odpeljala mimo Zagreba proti Beogradu. Večina je prvič videla Slavonijo in Srem, nepregledna polja zrelega žita, na zadruhnih veleposestvih ogromne črede. Izza hribovja se dvigajo vrtnate šoli nafte, kazalci naše petletke, in ko se pokaže avtostrada Bratstvo-edinstvo, obujajo izletne spomine na brigade.

V Beogradu nas je gostoljubno sprejel pod streho Dom učencev v gospodarstvu. Drugo jutro smo se najprej ustavili na trgu Slavija, pred grobom in spomenikom revolucionarja Dimitrija Tucovića. Po spominskih besedah in fotografiranju smo si ogledali Terazije, narodno skupščino, knežev spomenik in turške utrdbe na Kalemegdanu.

Vojni muzej nam je skrbni kustos razkazoval skoraj dve uri. Njegova živa beseda, slike, spominski predmeti so nam prepričljivo dokazali junaška dela Srbov. V stekleni vitrini je ohranjen strašen spomin na prvi srbski upor. Pri kopanju temeljev za novo hišo so pred ne-

kaj leti našli v zemlji kol in na njem še zataknjeno lobanjo. To je ena izmed glav, ki so jih odsekali ujetim Srbom maščevalni Turki 1813, ko so zopet osvojili Beograd. Na obeh straneh poti na Kalemegdan so jih postavili celo vrsto v slavo zmagovalcev in strah raji.

Oficir JLA nam je v muzeju NOB pojasnil razstavljeno orožje, fotografije in druge dokumente borb, žrtve, herojeve. Skromna ruta, z rdečo nitko izvezen narodni motiv je ganljiv spomin na preprosto dekle Marijo Bursać iz Drvarja. Ona je prva ženska, narodni heroj naše jugoslovanske ljudske armade. Skupaj z drvarsko mladino je zrasla v neustrašeno borko. Ranjenim tovarišem je bila najnežnejša sestra, v bojih prva. V četrti ofenzivi je sama vodila svojo četo, jurišala in zavzela nemški bunker. Zadelo jo je mina pa se je še borila dalje in z bombami ubila štiri Nemce, ko se je zgrudila smrtno zadeta. Ko so jo porobili nesli z bojišča, je pela umirajoča: »Naša borba zahteva, kad se gine, da se pjeva...«

Da bi vedno netile ta plamen patriotizma učiteljice v mladih srcih! V mraku smo se vkrcali na donavski parnik »Split«.

Na narastlem veletoku smo videli nepozabne slike obrežnih mest Pančeva, Smedereva; srednjeveški stolpi, razsvetljene ulice, tovarne so razlivali luči po valovih, po katerih je rezal naš parnik mogočno brazdo v temo. Učiteljska ekskurzija iz Kostajnice je prepevala hrvaške, mi pa slovenske pesmi. Ko je zadremala na prenočišču, ki si ga je pognila sredi palube, smo tudi mi zakinkali po klopih. Tudi v razsvetljeni restavraciji pod nami je vse pospalo okrog miz.

Ko so zbledele zvezde, so se dvignili pred nami Karpati. Iz vode je zrastle kakor iz pravljice deveteroglavi velikan trdnjava Golubac z devetimi stolpi, na sivo skalo postavljene srednjeveški stražar proti Turkom. Zavozili smo v slovit Džerdapsko klisuro, kjer stisnejo pečine Donavo na 150 m širine v Kazanuo; tu so namerili 79 m globine, kakor mi je povedal kapitan ladje. Kakor knjiga s slikami, nam je klisura na obeh bregovih prikazovala svoje lepote.

V rokah tovarišice profesorice je zavriskal pozdrav jutru, naš najveselejši potnik — harmonika. »Po jezeru bliz Triglava...« je zadonel iz mladih grl. Jutranje sonce je pozlatalo zastavo na jamboru. S parnika smo pozdravljali naše vojske, ki so se sekali novo cesto v živo skalo in nam mahali s titovkami s strmo-

glavih višin nedaleč od Trajanove table.

Na levem bregu Donave so se vrstili visoki stražni stolpi, od koder so nas z daljnogledi opazovali romunski graničarji. Tik ob vodi se nam je naenkrat zazdelo, da stojijo po vrsti vojski, pa so le sohe visoke žične ograje, ki se vleče po obrežju brez konca in kraja, da ne bi uhajali ljudje preko veletoka na našo stran. Dominantne položaje, ki obvladujejo prehode na vrhovih brčkone utrjujejo, zato so jih zakrili našim očem z rjavimi plahkami. Cutili smo, da se tako ne čuva svoboda — ampak ječa. Kot odgovor smo na naši strani že v Timoški krajini, domovini hajduka Veljaka, pri karavli čitali na strmem bregu iz belih kamnov zložen blesteč napis »Živela socialistična Jugoslavija!«

Vrbe ob bregu, so trepetale v razbeljenem ozračju prave kontinentalne klime. Njihove vijoličaste sence so vabile v svoj hlad oznožene potnike »Splita«, ki je pristal v končni luki Prahovo. Po mostiču smo se zgnatili v pisano gnečo na obrežju. Ekskurzistke so se čudile narodnim nošam: volnena rjava krila ali predpasnike nosijo ženske zadaj namesto spredaj. Prtljajo si kakor Kitajci obešajo na lesene prečke. Fant si je obesil na en konec vojaški kovček, na drugega pa za ravnotežje v mreži zeljnate glave. Kmetice so sede ob

poti ponujale sladke marelice, ki so se kar smejale iz polnih košar in potnice njim, saj so bile po 25 din kg.

Vlak nas je zapeljal v zlato morje pšenice, ki je ponekod segala med sadovnjaki do hišnega praga. Od Njegotina dalje smo se vozili med vinogradi. Ob Timokuo nam je iz gozdov dahnila v razbeljeni vagon hladna sapa. Vozili smo se po neobljudeni pokrajini vzdolž bolgarske meje. Ko je padel mrak, smo se vozili skozi neštevilne tunele. Nehali smo dimu zapirati in odpirati okna in rajši priredili koncert šaljivih pesmi, ki je trajal do Niša.

Bilo je po načrtu vodstva, ki je še iz Prahova brzojavilo prihod: postelje so nas čakale v osnovni šoli, od služitelja, ki nam je odklenil, smo zvedeli, da smo celo prva ekskurzija Ferijalne Saveza. Prihodnji dan nam je bil čas skopo odmerjen: po ogledu turške trdnjave, smo se s tramvajem mimo tovarne rentgen in radio aparatov, ki nam je žal ravnateljstvo zaradi prezaoplenosti ni moglo razkazati, odpeljali v Niško banjo. Enkratna kopal v zdravilnem vreću sicer ni ozdravila nobene bolnice, ki je na srečo nismo imeli, pač pa vse osežila in okrepila. Zaradi nevihte so uknili tok in tramvaj je vedril sredi polja. Zato smo po kosilu peš odhiteli na postajo in še zadnji trenutek ujeli vlak.

K POUKU RISANJA IN UMETNOSTNE ZGODOVINE NA SREDNJIH ŠOLAH

Na III. kongresu Saveza likovnih umetnikov Jugoslavije v Ohridu od 10. do 12. maja so bili med ostalim sprejeti tudi sklepi o likovni vzgoji na srednjih šolah. Sklepi poudarjajo, da je treba razširiti, da osnuje komisije, ki naj izdelajo podrobne predloge za reorganizacijo pouka risanja in umetnostne zgodovine. V smislu sklepov kongresa je aktiv profesorjev risanja pri Društvu slovenskih upodabljalcev umetnikov zavzel, z ozirom na prilike v naši republiki o likovni vzgoji na srednjih šolah za splošno izobrazbo, naslednje stališče:

Pouk risanja na srednjih šolah ima dva cilja:

1. Izobraževalni cilj: dijaki naj si pridobijo dovolj risarskega znanja, ki jim bo potrebno v poznejših poklicih.
2. Vzgojni cilj: vzbuditi je treba v mladini čut, nagnjenje in sposobnost za doživljanje likovnih del in optičnih lepot narave, go tako plemenititi, srčno vzgojiti, estetsko delavnost in končno moralno izoblikovati.

Dejstvo je, da nalaga današnje stanje ustvarjalnosti, ki jo potrebuje arhitektura, kiparstva in slikarstva doma in po svetu, na področju široko razporedene dejavnosti na vseh poljih narodne in umetne obrti ter sploh oblikovanja potrošnih in uporabnih predmetov srednjeh šolskim likovnim vzgojiteljem tako velike naloge, da se tega vse premalo zavedamo. Res je sicer, da ni cilj srednje šole vzgojiti aktivne ustvarjalce, brez dvoma pa drži, da je njena naloga tudi, da v srednješolski sprostosti morebitna nagnjenja in sposobnosti za nadaljnji strokovni študij v tej smeri. Predvsem pa naj gimnazija dijake vzgoji tako, da bo pasivno likovno izobražen človek, kolikor od vsakega kulturnega človeka to zahteva čas in stopnja družbenega razvoja. Če pravimo likovno izobražen, mislimo na omo optično sposobnost in čut, da zna na vsaki pojavi likovne tvorbe samostojno in zrelo reagirati, da zna na primer ocenjevati dela na razstavah vseh vrst, da zna pravilno oceniti in doživeti lepoto in smotnost zgradb, ureditve mest, notranjih prostorov, slik, kipov, plakatov, tekstilij, pohištva, posodja, orodja in še toliko in toliko predmetov, ki so sestavni del današnje življenja in so v tej ali oni meri sad umetniških težnj. Znat mora vrednotiti in doživljati likovna dela s poznavanjem vseh zakonitosti likovnega jezika, kamor spada ritem, linija, ploskev, volumen, barva, kompozicija, proporcija itd., kajti s temi sredstvi izraza umetnik vsebino svojega dela. Z razvijanjem likovnega čuta pa se bo v mlad človeku izostril tudi čut za doživljanje optičnih lepot narave.

Priznajmo pa, da v današnji celoti pri večini naših srednješolskih ljudi v likovnih vprašanjih še veliko neznanje in pomanjkanje čuta za presojo likovnih del, da navdušenje za kič zamenjuje zdrav okus. Pa tudi mnogo fakultetno izobraženih ljudi, ki imajo jasne pojme o literarnih in glasbenih vprašanjih, je na likovnem polju ne samo v osnovi nepoučen, ampak dostikrat vztraja na primitivnem vrednotenju likovnih pojavov. To je toliko bolj žalostno, ker smo naš narod ponosni na sicer visok kulturni nivo. Velicina naroda je v tem, da zna ljubiti in ceniti dela svojih največjih sinov iz vseh področij, kjer se manifestira genij naroda. Če znamo ceniti dela Prešerna, Levstika, Cankarja itd., moramo enako razumeti dela Jakopiča, Groharja, Silecve in drugih. Res je, da lahko za likovno vzgojo ljudstva mnogo store pogoste razstave, predavanja, tisk, vendar bomo dokončno odprli oči za čudovite likovne lepote najširšim množicam šele takrat, ko bomo v tej smeri sistematično vzgajali rodove, ki prihajajo za nami.

O sistematični likovni vzgoji na srednji šoli pa ni mogoče govoriti, če je ta omejena zgolj na praktično delo pri pouku risanja.

Zato bomo mlade generacije zares likovno vzgojili, če bo naš pouk povezoval i teorijo i prakso, to je pouk risanja in teoretično tolmačenje specifično stili likovnega izražanja v zgodovinskem razvoju pri pouku zgodovine umetnosti. Predlog novega predmetnika republiškega odbora profesorjskega društva LRS sicer upošteva prvi zgoraj omenjeni cilj, to je pouk risarskega znanja, ne upošteva pa nalog, ki izhajajo iz drugega cilja, to je likovne vzgoje mladih generacij. In vendar se likovna vzgoja dotika vsega tistega, kar tvori skupno osnovni cilj srednješolske vzgoje.

Te naloge in cilje je v drugačnih prilikah naš risarsko prosvetni kader že desetletja delno postavil v borbi za dvig likovne vzgoje našega človeka. Šele narodnosvobodilna borba ter družbeni in duhovni razvoj po osvoboditvi pa so ustvarili možnosti, da v celoti in dokončno vključimo likovno izobrazbo v kulturni program našega šolstva. Prvi učni načrt po osvoboditvi je pomenil v tej smeri velik napredek, dočim so poznejše težnje po skrajšanju preobširnih učnih načrtov omejele pouk likovne vzgoje na isti obseg kot predvojna gimnazija odnosno celo na manjši. Če pravimo namreč, da je stara Jugoslavija posvečala v določenem smislu temu vprašanju celo večjo pozornost, mladih predvsem na dejstvo, da se je v naši na učiteljskih poučevalo risanje skozi vse letnike, danes pa v omejenem obsegu.

V Stalaču smo se v čakjanju na ozkotirnega sprehajali po vasi, opazovali, kako so povezani napredek, bogastvo, zaostalost, revščina in se razgovarjali z vaščani. Pod orehom v senci so imele mlade učiteljice zanimivo učno uro s pastirico, ki je pasla na robu njive krave. Nadarjena deklica je končala dva razreda nižje gimnazije in nam govorila v prekrasnem jeziku, ki ji je jasno in zvonko žuborel kakor bistri gorski potoček. Mnogo nam je povedala iz življenja mladine, o zemlji in ljudeh svoje vasi. Naše učiteljice pa so žal to srbsko učenko slabo razumele. Mnogo njenih preprostih izrazov sem jim moral sproti razlagati in jaz sem ji moral zastavljati vprašanja, ker jih same niso znale. Ne obvladajo srbskega jezika niti aktivno niti pasivno. Tu v srcu Srbije so sedaj mnogo laže kakor ob koncu šol. I. odgovorile na pismo anketo o potrebi srbohrvaščine na učiteljskih. Slovensko učiteljske ne more brez pouka srbohrvaščine izpolnjevati temeljne vzgojne naloge: zblizevanje in spoznavanje jugoslovanskih narodov. Vožnja do Sarajeva je ena najzanimivejših v Evropi. Mimo nove valjanje bakra v Sevojni, Titovega uziča se vzpenja proga med planino Taro in Zlatiborom med gozdovi, preko pisanih preprog bujnega cvetja in bistrih studencov. Pri Višegradu se

da je bilo na realkah risanje po obsegu snovi in metodiki pouka mnogo zahtevnejše itd.

Na osnovi zgoraj razloženega stališča v vprašanju likovne vzgoje, aktiv profesorjev risanja ne odobrava predloga učnega načrta republiškega odbora profesorjskega društva Slovenije o pouku zgodovine umetnosti. Predlog ne upošteva, da je pouk zgodovine umetnosti (in delno tudi risanje) predvsem sredstvo za likovno vzgojo mladine in ne le razširitev pouka obče zgodovine, ki naj osvetli tudi kulturno življenje posameznih zgodovinskih dob.

Aktiv smatra, da je predlog republiškega odbora glede pouka zgodovine umetnosti pomanjkljiv:

1. ker republiški odbor poučevanje umetnostne zgodovine priključuje obči zgodovini in priložnostno daje na voljo obsegu zgodovinarju, da posreduje to snov. Vprašanje je, koliko časa mu ostaja za to pri sedanjem obsegu njegove snovi in razpoložljivih urah.

2. ker obsegu zgodovinarju manjka potrebno strokovno znanje in oni čut za razlago likovno umetnostnih pojavov, ki zahtevajo dolgotrajno in poglobljeno poznavanje. Pa tudi z didaktičnega stališča je načelno zgrešeno, da je namreč možno dati pri obči zgodovini, v kolikor gre za kulturno ilustracijo določene dobe, oni osnovni uvod v razumevanje likovne umetnosti, ker bi obči zgodovinar zaradi obsega (družbenega) vidika pod katerim svojo snov razlaga, ne mogel globlje poseči v specifične zakonitosti likovnega izražanja.

3. Svoj predlog utemeljuje republiški odbor z motivacijo, da bi bil čisti formalizem sedaj uvajati glasbeno in umetnostno zgodovino kot poseben predmet, dokler zadefinirano ne moremo računati z zadovoljivo kadrovsko in materialno bazo. Ta trditve je v veliki meri v nasprotju z realnimi dejstvi, ker so iz akademije likovnih umetnosti in Ljubljani že izšli in vsako leto izhajajo absolventi, ki imajo kot profesorji risanja tudi polno kvalifikacijo za poučevanje umetnostne zgodovine, saj skozi štiri leta polagajo redne izpite in zaključijo z diplomom izpit iz zgodovine likovnih umetnosti.

- Nasprotno pa danes v vrstah zgodovinarjev z redkimi izjemami zares nimamo kadra, ki bi bil sposoben poučevati zgodovino umetnosti. Marsikateri obči zgodovinar to tudi sam priznava. Omenjeni predlog republiškega odbora je verjetno v zvezi z zamisljivo, ki so jo sprožili prosvetni delavci že pred nekaj leti, da naj se namesto ločenih predmetov literarne, likovne in glasbene zgodovine, uvede na šolah predmet kulturne zgodovine, za katerega bi se moral seveda izobraziti na univerzah poseben kader, do česar pa doslej ni prišlo.

4. Pomislek, da za pouk zgodovine umetnosti ni zadostne materialne baze se lahko izpodbije, z izdajo primernega učbenika. Če ima vsak drug predmet življenjsko pravico do izdaje svojih učnih knjig, smo prepričani, da velja to tudi za zgodovino umetnosti. To drži tem bolj, ker so naši likovni strokovnjaki-teoretiki pripravljali nuditi ne samo svoje znanje, sposobnosti in čas za sestavo učbenika, ampak bo knjiga o zgodovini likovne umetnosti dejansko izšla v teku enega dobrega leta.

K POUKU MORALKE V MINULEM ŠOLSKEM LETU

Glede na to, da so baje prosv. delavci Hrvatske želeli, da se pouk moralke z novim šolskim letom kot poseben predmet ukine in da se s tem strinjajo tudi mnogi naši prosv. delavci, želimo navesti nekaj izkušenj z naše šole (n. gimn. v Slov. Bistrici). Ukinitev pouka moralke kot posebnega predmeta se splošno utemeljuje s tem, da mora itak dati vsaka učna ura katerega koli predmeta učencu v šoli vse one moralne osnove in vrednote, ki temu mlademu človeku v življenju pomagajo, da bo postal zrel in sposoben član družbe. To je vsekakor res. Res je tudi, da bi lahko postalo nevarno in hudo zgrešeno, če bi učiti zbor šole mislil, da ga nič več ne briga specifična vzgoja socialističnega človeka, češ da bo to že opravili tisti, ki poučuje moraliko. Mi smo prišli do prepričanja, da je rezultat tega pouka pozitiven, vendar pa se morajo predmetni učitelji, razrednik in celoten razr. učiti zbor v tem delu dopolnjevati. Je pa seveda neizvedljivo, da bi učili moralno vzgojo samo razredniki. To bi bilo najbolje, vedno pa ni izvedljivo. Ne zna, tudi pri najboljši volji ne, (re-

Na osnovi gornjih dejstev in v duhu sklepov III. kongresa Saveza likovnih umetnikov predlaga aktiv profesorjev risanja glede poučevanja zgodovine umetnosti naslednje:

1. Zgodovina umetnosti naj se poučuje kot samostojni predmet po 2 uri tedensko v sedmem ali osmem razredu gimnazije (ali deljeno v sedmem in osmem), ker imajo dijaki šele v tej starosti dovolj osnovnega znanja obče zgodovine in dovolj zrelosti za razumevanje in doživljanje umetnin.

2. Če trenutno iz objektivnih razlogov ni mogoče uvesti zgodovine umetnosti kot samostojnega predmeta, jo je mogoče vključiti v pouk obče zgodovine samo na ta način, da določijo učni načrt točno število ur, rezerviranih za pouk o zgodovinskem razvoju likovne umetnosti in to po 20 ur v petem, šestem, sedmem in osmem razredu, da bi se razvijal na pouk tudi vzporedno z znanjem obče zgodovine.

3. Zgodovina umetnosti naj v okviru teh ur poučuje strokovnjak (absolvent akademije likovnih umetnosti, diplomirani zgodovinar umetnosti in v izjemnih primerih profesorji, ki imajo za tak pouk potrebno likovno izobrazbo). Predavatelj zgodovine umetnosti naj dijake tudi posebej oceni.

4. Po drugi strani pa je poleg teoretične likovne vzgoje potrebno posvetiti več pozornosti tudi praktični likovni vzgoji pri pouku risanja. Omenili smo že, da je cilj tega predmeta poleg pridobivanja znanja risarskih spretnosti za nadaljnji strokovni študij tudi praktična vzgoja likovnega čuta pri mladini. Zato smatra aktiv, da bi bilo potrebno v duhu sklepov III. kongresa temeljito reorganizirati učni načrt za risanje, ga postaviti na sodobnejše temelje in se izogniti vsem šablonam pri pouku risanja in to od prvega razreda osnovne šole dalje. Za to pa je potreben dolgotrajen študij domačih in tujih izkušenj, ki jih bo aktiv proučil. Začasno je pripravil aktiv na temelju dosedanjega učnega načrta za nižjo gimnazijo učni načrt za 5. in 6. razred gimnazije.

5. Pri dosedanjem predmetniku se pouk risanja v 6. razredu zaključuje. Potrebno pa bi bilo, da bi se pouk risanja v duhu zgoraj razloženih načel in sklepov III. kongresa razširil do vključno 8. razreda, če že ne na vseh gimnazijah, pa nujno pri gimnazijah tipa realk v primeru bifurkacije gimnazij.

6. Zboljšanje pouka risanja v osnovnih šolah in nižjih gimnazijah (predvsem na podeželju) predlaga aktiv, da bi pri današnji okoliščini in zaradi elastičnosti namestitve absolventov Akademije likovnih umetnosti in Višje pedagoške šole poučevali risanje le-ti tudi na osnovni šoli, če nimajo polno zasedenih ur na gimnazijah. Ta predlog je na mestu tem bolj, ker se je na učiteljskih pouk risanja omejil le na prva dva letnika, kar je odločno premalo, če naj bodo mladi učitelji sposobni, da vzgajajo otrokom likovni čut že v prvih šolskih letih.

7. Intenzivnejšo likovno vzgojo naj skrbijo prostovoljni risarski krožki na šoli in pionirski risarski krožki na terenu.

8. Da ne bo pouk risanja verbalističen in formalističen, bomo dosegli z zahtevo, da morajo vodstva šol nuditi toliko finančnih sredstev, da se nabavijo vsa potrebna učila in učni pripomočki. Ti danes na področju prevelikih finančnih postavk je njihova produkcija tolikšna, da tozadevne potrebe lahko krijemo.

Aktiv profesorjev risanja

kel bi, da nima tega daru) vsak učitelj otroškemu razvoju primerno prikazati življenjskih resnic in načel tako, da ta o njih nič več ne dvomi, da postanejo takoj njegova last in bistvo njega samega. Moralna vzgoja ne more biti neko fraziranje in žongliranje z reki in citati, ker bi s tem postala pusta in dolgočasna pridiga. V naši NOB, v domači in tuji literaturi moremo najti za vsako uro moralke kar sproti nešteto konkretnih življenjskih primerov, ki dajejo našim besedam, oziroma razrednemu razgovoru konkretno podlago. — V začetku je bilo tudi pri nas težko najti primerno metodo dela za ta predmet. Bile so sicer nakazane teze, ki bi naj tvorile nekaj okvirni program dela, toda treba jih je bilo postaviti na realna tla. Kaj kmalu smo se prepričali, da bo pouk uspešen le z razgovorom, ker z njim aktiviziramo učence. Ker gre tu predvsem za vzgajanje in ker je jedro vzgoje doživljanje, je treba posredovati učencem veliko vrednostnih doživetij iz naše bogate in tudi napredne tuje literature. Prvih 15 minut vsake učne ure smo porabili za razgovor »Kaj je novega

doma in po svetu«. Za vsako naslednjo uro se je prijavil prostovoljec, ki je imel nalogo iz revij, časopisov, radija in lokalnih dogodkov zbrati najvažnejše ter o tem poročati, ostali so ga pa dopolnjevali. Vse take dogodke smo nanizali v trdno oprijemljivo gradivo razvoja družbe in človeka. Tudi ni lepše prilike za razvijanje patriotizma kot je taka učna ura. Nadalje smo zasledili med dijaki pristno tovarništvo, tovarništvo, ki ni šlo v škodo razrednega kolektiva. Uspeh predmeta moralke je bil v mnogo večji humanosti in socialnem čutu učencev med sabo v razredu, kakor tudi med posameznimi razredi, kar smo mnogokrat med šolskim letom ugotavljali. S tem je seveda pridobila tudi ideološka vzgoja. Posrečilo se nam je razviti precejšnje kolektivno razredno zavest, s pregledom časopisnih vestí pa je znatno porastel interes za časopisje. Učenci so se v šoli kakor tudi izven nje obnašali zelo lepo, niti ene priložbe ni bilo v celem letu (350 dijakov). Tudi na masovnih in na reditelskih sestankih smo govorili oziroma seznanjali starše z novim predmetom v šolah ter jih prosili pomoči. Doslej ni bilo niti ene pripombe staršev, da bi ta pouk ne bil potreben, nasprotno, izražali so svoje zadovoljstvo in željo, da skupaj vzgojimo predane, borbene, poštene in olikane otroke. In še eno je prav važno: moralna vzgoja razširja pot k resnici, tu se toči samo čisto vino. Uspeh dela smo opazili v vidnem omalovaževanju praznovanja in vraz, saj daje pouk moralke nešteto prilik za pobijanje praznovanja in misticizma. Večina naših otrok je drugačna, kot misli to večina staršev. Ko so se dijaki pri moraliki sprostiti in neprisliljeno izražali svoje misli (česar doma večinoma še ne morejo oziroma ne smejo), smo videli, da je otrok za resnico hitro dovzeten, da si jo hitro prisvoji, ko jo kar optipljivo spozna. Ker se pa na gimnaziji menja predavatelj vsako učno uro, je pa seveda neobhodno, da streme za cilji, ki jih je postavil zakonodajalec, ko je uvedel ta predmet v šole, vsi člani učiteljskega zbora. Dijaki, tudi nižješolci so že dovolj kritični in takoj vedo, kdo je s svojim delom res predan našemu življenju in z njim živi in komu je mar samo suha snov učnega načrta. Ura moralke je bila prijetna in učenci so se je veselili. Ni treba, da je to zadnja ura ura, vmesna med petimi učnimi urami je bolj sproščena, bolj uspešna in učne ure za njo živahnejše. Kot že omenjeno, smo iskali na masovnih in reditelskih sestankih pomoči staršev. V to svrhu smo organizirali ciklus vzgojnih predavanj za starše, katerih se je udeleževalo tudi po 280 staršev, dijake 3. in 4. razreda pa smo navajali, da so hodili še na predavanja LU. Starši so bili s predavanji, posebno z nekaterimi, zelo zadovoljni. — Razumem, da se mlad učitelj pri tem pouku lovi, da mu ne gre, kakor bi rad in smatram, da ne bi bilo napako organizirati tu in tam vzorne nastope pouka moralke... — Če se končno vprašamo, ali je moralka na naših šolah potrebna, moramo odgovoriti, da je. Marsikje so res težave, a bi bilo možno mnoge tudi odstraniti. Ne vem sicer, kaj se je v tem oziru že storilo, a vsekakor podrobne teze, ki naj tvorijo učni načrt tega predmeta, ne zadostujejo in bi bilo treba do novega šolskega leta iz praktičnih izkušenj napisati nekaj bolj konkretnega, življenjskega, z napotili in navodili, sicer se bo marsikje spremenil ta predmet v suhoparno naštevjanje, kakšen naj bo pionir. Mi pa vsekakor želimo postaviti iz šole v življenje takega človeka, ki bo kos vsem nalogam, katere mu bo stavila socialistična družba. Če ni šlo letos povsod lahko in uspešno, se zato ne smemo ustrašiti. S. L.

Popoldne smo se odpeljali izpred moderne mestne hiše, zgrajene po vzoru egiptovske univerze v Kairu, v Toplice Iliče, kjer smo se kopali v žveplenem vrelcu, se sprehajali v parku med izviri Bosne, ki žubore kristalno čisti izpod planine Igumana.

Ko smo zapuščali zeleno Bosno, sta nas vlekli na Ivanj sedlo dve lokomotivi in se kakor mački s krepmiti vzpenjali po strmih z zobatim kolesom po zobčastem tiru. Hercegovina je v juliju kamenit, od sonca razbeljen kotel, v katerega je urezala svojo strugo divja hči planine, Neretva. Pri Jablanici, kjer je v IV. ofenzivi naš maršal Tito z odličnim manevrom rešil 4000 ranjencev, so se z besno silo njenih voda borili pet let desetstisoč delavcev, minirjev in inženirjev in zgradili za hidrocentralo 80 m visok jez. To je najvišja zgradba v Jugoslaviji, najveličastnejši spomenik naše gospodarske revolucije. Popovo polje, ob katerem smo se vozili skoraj dve uri, je prava oaza žita in koruze sredi kamenite kraške puščave. Spodnji del je bil še golo jezersko dno s suhim požiralniki, skozi katero je odtoklo presihajoče jezero v bližnji Jadran. Bila je že zvezdna noč, ko smo izstopili na obali v Gružu.

Spočiti smo krenili iz ekskurzijskega doma mimo vil, med vrtovi

POROČILO O BIOLOŠKEM PREPARATORSKEM TEČAJU ZA PROFESORJE IN PREDMETNE UČITELJE

Združenje profesorjev in predmetnih učiteljev za Slovenijo in SPK LRS sta omogočila organizacijo preparatorskega tečaja za profesorje in predmetne učitelje-biologe. V tečaju od 6. do 11. julija je bilo 34 udeležencev (žal nekatere gimnazije, ki imajo večje zbirke, niso bile zastopane). Zbrali smo se v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani in z velikim zanimanjem spoznavali različne metode prepariranja oziroma konserviranja živali, rastlin kakor tudi rudnin in okamenelih ostanov izumrlega organskega sveta.

Tečaj je izvedel kolektiv Prirodoslovnega muzeja pod vodstvom tovarišice kustosa dr. Ane Budnar, ob prisostvovanju ravnatelja muzeja tov. Franceta Planine. Kolektiv so sestavljali sami priznani praktiki, ki imajo dolgoletna izkustva in so bili zato v prvi vrsti poklicani, da nam dajo najboljša navodila za vsakdanje delo v prirodoslovnih kabinetih naših srednjih šol. Zato je tudi tečaj dosegel svoj smoter.

Vprav v tem praktičnem tečaju, ki smo si ga res želeli, smo se še bolj naučili ceniti preparatorsko delo, zato bomo še bolj vzljubili in pozorno očevali to, kar že imamo v svojih kabinetih.

Prisostvovali smo prepariranju in tudi sami poizkušali pripraviti ptiča (skobca) in sesalca (veverico) od ubite živali do končnega montiranja za zbirko. Pri tem delu smo neprisiljeno spraševali in dobili na vprašanja ustrezna pojasnila. Naučili smo se tudi pripraviti skeletne oblike do najčistejših beline. Na podoben način smo zasledovali prepariranje suhih kakor tudi mokrih objektov rib, dvoživk in plazilcev. Zatem smo se seznanili z najrazličnejšimi metodami, kako je treba loviti žuželke ali druge živali in jih kar najbolj dovršeno konservirati. Sam ogled pestrnih in precizno ohranjenih entomoloških zbirk nam je še bolj odprl pogled v požrtvovalno delo entomologov.

Ob koncu smo se seznanili z mnogimi eksaktnimi načini za določevanje rudnin; dobili smo tudi napotke o vzdrževanju mineraloškopetrografske kakor tudi paleontološke zbirke.

Ves tečaj je potekal v zelo neprisliljenem zanimanju, še več — sklenili smo, da se bomo ponovno sestajali na ekskurzijah in tečajih in sodelovali s prizadevanji Prirodoslovnega muzeja kakor tudi Biološke sekcije za Slovenijo; kolektiv Prirodoslovnega muzeja pa nam bo vedno pripravljen dati še podrobne nasvete pri našem praktičnem delu.

S tem je naš tečaj dosegel dva smotara: naučil nas je pravilno ceniti inventar v naših kabinetih in razvil močne pobude za aktivnejše delo v naravi sami, da se s tem še bolj odvrnemo od škodljivega verbalizma k življenjskemu načinu poučevanja v srednji šoli. S. G.

»PEDAGOGSKI RAD«

Uprava pedagoškega glasila prosvetnih delavcev Hrvatske, ki se nahaja v Zagrebu, Trg maršala Tita 4, prosí vse naročnike, ki so bili premeščeni, da ji takoj javijo svoj novi naslov. Obenem obvešča, da so številke 1—6 letošnjega letnika razprodane. Naročniki naj poravnajo svoje obveznosti za drugo polovico leta. Do 15. XII. t. l. je treba poravnati tudi naročnine za leto 1954, ker se bo naklada ravnala po številu naročnikov. Edino šole lahko plačajo šole v naslednjem proračunskem letu, morajo pa pismeno sporočiti, da bodo še nadalje naročnice na časopis. Letno stane »Pedagoški rad« din 500 (10 številk). Čekovni račun je račun Narodne banke v Zagrebu 401-T-159.

cipres, palm, oleandrov, ki so se kar šibili pod težo rdečega in belega cvetja. Dubrovnik je brez dvoma naše najlepše mesto, v katerem sta harmonično združili vso lepoto prirodo in človekova umetnost. Iz temnega zelenja se ponosno dvigajo ogromni sivi stolpi, obrambni zidovi, okamenela priče stoletnih borb in zmag mestne republike, ki se je edina na dalmatinskih obali otrešla grabežljivosti italijanskih Benet.

Kakor v srednjem veku vrvi množica skozi severna vrata Pile po pridvižnem mostu na verigah na glavno ulico Stradun. Roland, okameneli vitez na stebur sredi ulice, kneževa palača, renesančni loki in stebri, iz vseh umetnin, vklesanih v marmor, nam govori preteklost s svojim molkom. Na živliskem trgu med množico je naša izletnica vzklila: »Saj tu je pa kakor v Ljubljani na Vodnikovem!« Res: oba živilska trga se imenujeta po prvih pesnikih. Vodnikovemu spomeniku je tu zelo podoben Gunduličev; pesnik stoji na podstavku sredi množice in posluša potome dubrovniških gospodov, kako kupujejo od kmetov sladke smokve, marelice, grozdje. In snuje nov slavo pespe Dubravke »sladki, dragi svobodi«.

Pri zvoniku iz belega marmorja smo skozi južna vrata Ploče stopili na skalo. Tu so se pod navpičnimi skalami naše oči zamaknile v mo-

Nekaj misli ob tečaju za vzgojitelje v internatih

Združenje učiteljev in profesorjev strokovnih šol je s sodelovanjem Zdrženja profesorjev organiziralo v juliju tega leta enotedenski poglobljeni tečaj za upravniške in vzgojitelje v dijaških domovih pri gimnazijah in internatih strokovnih šol. Tečaja za vzgojitelje že nekaj let ni bilo, zato je razveseljivo, da so dobili tudi ti prosvetni delavci priložnost, drug z drugim kritično pregledati svoje delo in se posvetovati o potrebah in možnostih izboljšanja.

V programu je bilo nekaj predavanj o najrazličnejših stopnjah otrokovega in mladostnikovega duševnega razvoja. V pičlo odmerjenih urah seveda ni bilo mogoče osvojiti, niti obnoviti potrebnega znanja psihologije. V tem kratkem času so prišli tečajniki, predvsem oni brez ustrezne kvalifikacije do prepricljivega, da brez temeljitega znanja psihologije ni uspešnega vzgajanja. Dobili so lahko le pobudo za nadaljnji študij.

V razgovorih iz pedagogike je prof. Pediček govoril o smotru, nalogah, oblikah in metodah vzgajanja v pogojih, ki jih daje internatsko življenje. Njegove misli in izkušnje, ki so jih dopolnjevali še tečajniki iz svoje prakse, so prinesle več sklepov in smernic za uspešnejše oblikovanje mladega človeka v socialistično osebnost.

Razen tega so na tečaju obravnavali še vprašanja ureditve in oskrbe domov in gojencev, odnosov do okolja, do mladinske organizacije, do društev itd. Predmet večkratne živahne diskusije je bilo vprašanje medsebojnega odnosa šole in internata. Ponovno smo slišali, da vodstva šol oziroma posamezni učitelji in profesorji ne priznavajo internatnega tiste vloge pri izobraževanju mladega rodu, ki je drugod, ob pravilnem sodelovanju že dokazana z večjim učno-vzgojnimi uspehi. Kjer sta šola in internat tuja, ali samo administrativno povezana, ostanejo neizkoriščene mnoge situacije za spoznavanje in preverjanje uspehov šolskega dela v resničnih življenjskih situacijah in drugo. Ponavljam splošno željo tečajnikov, da bi se šolski in internatski prosvetni delavci skupno pomenili o teh vprašanjih in v bodoče drug drugega podpirali v prizadevanju za doseg vzgojnih smotrov. Se o marsikaterih problemih, ki so prišli na dnevni red tečaja, bi bilo treba več razpravljati v tisku in na strokovnih konferencah.

Kolikor je bil tečaj po vsebinski plati uspešen, ne moremo ob tej ugotovitvi mimo dejstva, odnosno vprašanja, zakaj je bilo zanj manj zanimanja, kakor bi pričakovali glede na družbeno važnost vzgojnih domov in glede na sestavo v njih zaposlenega pedagoškega osebja.

Tečaja se je udeležilo le 15% vseh vzgojiteljev odnosno upravnikov. Od prvotno prijavljenih 70 tečajnikov jih je prišlo v tečaj 30 izven Ljubljane ter dnevno povprečno po 25 iz ljubljanskih internatov. Upoštevajoč, da je samo v internatih pri strokovnih šolah zaposlenih okoli 100 vzgojiteljev brez pedagoške izobrazbe, je organizator ob razpisu tečaja pričakoval, da se bodo ti odzvali v pretežni večini. V resnici pa so se tečaja udeležili le vzgojitelji iz internatov pri strokovnih šolah Ljubljane, deloma tudi Maribora ter eden iz Kranja. Iz ostalih 50 internatov pri strokovnih šolah ni bilo nikogar. Okrajna Zdrženja prosvetnih delavcev, ki so se tečaja maloštevilno udeležila, ali sploh izostala, kakor Celje-mesto (ima 5 vzgojnih domov), Celje-okolica (ima 8 vzgojnih domov), Krško (ima 3 vzgojne domove), Ljubljana-okolica (ima 6 vzgojnih domov), Trbovlje (ima 4 vzgojne domove), Ptuj (ima

2 vzgojna doma) in še nekateri, se ne bi smela zadovoljiti samo z gornjo ugotovitvijo, poiskati bi morala vzrok te brezbrzičnosti.

Med drugim bi jih našli tudi v pomanjkljivosti strokovne organizacije, ki prosvetne delavce iz vzgojnih domov — po številu okoli 370 (vštetih je 25% honorarnih, ki so učitelji in profesorji na odgovarjajočih šolah), ne veže v eno združenje. Ponakod je vzgojno osebje skupno s tehničnimi uslužbenci vključeno v sindikat gospodarskega podjetja, ki je ustanovitelj strokovne šole oziroma doma. Drugod so vzgojitelji vključeni po svojem poklicu v združenje učiteljev, profesorjev oziroma vzgojiteljev. Vzgojno osebje internata TSS, ki je naš največji dijaški dom, je vključeno v podružnico sindikata komunalnih podjetij in ustanov! Razumljivo, da tako razkropljen kader vzgojiteljev ne more enotno nastopiti v borbi za svoje težnje in interese, med katerimi bi morala biti v ospredju težnja po strokovnem izpopolnjevanju, saj je

Izvenšolska zaposlitev vaješke mladine

Zakoreninjena miselnost obrtnih mojstrov in po večini tudi staršev, da se mladinec ali mladinka, ki se izučujeta v kakršnem koli poklicu, ne moreta udeleževati izven šole, češ da se že dovolj razgibljuje v delavnici, je še vedno posledica stare izkoriščevalske dobe, ki je želela izučevati samo slepe podanike vladajoči manjšini. Res je, da je vajenec veliko bolj zaposlen kot dijak v gimnaziji, iz prakse pa vemo, da se ta kljub polni zaposlitvi še vedno ukvarja s kakimi drugimi prejšnjimi kakor dobrimi deli.

Ako bi vztrajali pri tem, da se vajencevo udejstvovanje razvija le v delavniških in šolskih prostorih, bi izobrazili le ozko kvalificiranega delavca, ki bo poznal v življenju le svoje redno delo, vsako drugo pa bo odklanjal. Z delom za bodoče vsestransko udejstvovanje je treba pričeti že v osnovnošolski dobi in ga poglobiti v dobi dozorevanja, ko se kujejo bodoči značaj, vcepljajo stalne navade, izoblikuje svetovni nazor in vnaša veselje do raznovrstnega koristnega izvenpoklicnega dela. Tu obstojimo pred vprašanjem, kako doseči vse te pozitivne vrline.

Šolske oblasti kakor tudi starši in mojstri iščejo nepretrgoma pota za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela vajencev, da se tako odkloni vse negativne posledice v razvojnem procesu mladih ljudi, ki se v zadnjih letih javljajo predvsem pri obrtniški mladini.

Predvsem pri vajenski mladini je opaziti, da ta prav rada, ker se že čuti zaradi opravljanja ročnega dela zrela, zaide ob nebudnosti v napačno smer, to je, da se vdaja popivanju, kaj, ponočevanju in moralnemu izprijanju. Vse to odvzema mladini voljo do proizvajalnega dela v delavnici in šoli in končni izid je navadno isti: razveljavljanje učne pogodbe in odslovlitev od dela, kar nam stalno veča število brezposelnih, ki kot nekvificiranci ali polkvificiranci z nizkim delovnim učinkom ne morejo najti zaposlitve.

Opisal bom za razmere v Ptujtu nekaj načinov izvenšolskega dela, ki odvrata naše vajence od nedopustnih dejanj.

Prvo mesto zavzema sodelovanje vajencev v telesno-vzgojnem društvu. Prosvetne oblasti so morale zaradi zmanjšanja števila šolskih ur ukiniti pouk fizkulture in ostali smo pred vprašanjem, kako mladino vključiti v društveno telovadbo. V preteklem šolskem letu smo jih dodelili k že obstoječim telovadnim oddelkom in opazili, da jim je veselje do te usihalo. Vzrok je bil

še vedno okoli 50% vzgojiteljev brez ustrezne šolske kvalifikacije. V sedanjem združenju vzgojiteljev za predšolske otroke je včlanjenih nekaj vzgojiteljev v internatih. Ker pa v republiškem odboru tega združenja nimajo svojega zastopnika, se njihovi problemi ne obravnavajo.

Glede na skupen predmet vzgoje je delo vzgojiteljev v internatih resnično najboljše delu tovarišev na šolah, kar opravičuje težnjo po vključevanju v ustrezna strokovna združenja. Toda podobnost delovnih pogojev, organizacije in metod dela v ustanovah odprte in zaprte zaščite za predšolske in šolske otroke ter potreba po aktivizaciji vzgojiteljev, sili k predlogu za združitve teh pedagoških delavcev v okviru sedanjega združenja vzgojiteljev. V kakih organizacijskih oblikah naj bi dobili predšolski in ostali vzgojitelji možnost uspešno reševati skupne in posebne probleme predšolskega in izvenšolskega delovnega področja, je stvar premisleka prosvetnih delavcev in strokovnih združenj. Izkušnje iz tečaja pa opozarjajo, da je skrajni čas, zadevo enotno rešiti za vso Slovenijo.

A. D.

predvsem ta, da vajenci niso bili dovolj spretni in zato niso mogli dohitevati ostalih, precej pa se jih ni udeleževalo vežb zaradi oddaljenosti, saj so vadili oddelki v večernem času. V tem šolskem letu pa smo osnovali samostojno vaješko oddelke, ki vadijo takoj po šolskem pouku, kar je možno, odkar smo uvedli dopolnilsko šolanje. Sedaj so se vsi prostovoljno vključili v društvo in vadijo z zadovoljivim napredkom, tako da bodo imeli ob zaključku šole že javen nastop. Kakšno ugodno vpliva organizirano telesno-vzgojno delo za vajence, lahko ugotovljamo že v tem kratkem razdobju. Vajenci postajajo samozavestni, vedri, odločni, odporni proti boleznim in njih telesni razvoj se prilagaja dobam rasti. V šoli občutimo vedno več zavestne discipline, čuta za čistočo in red. Mladina se približuje vzgojiteljem in učiteljem. Zato bi telesne vzgoje, čeprav je ni v šolskem urniku, ne smeli zanemariti. Vsekakor je potrebno, da se telovadba kot obvezni učni predmet čimprej vrne v vaješke šole. Mojstri in starši so zavzemali nekaj časa odklonilno stališče do telovadbe, ko pa so se domnili in občutili koristnost telesne vzgoje, so jo že sami začeli propagirati.

Poskrbeli smo tudi za take oblike izvenšolskega dela, kjer zaje-manje ni množično. Na šoli smo osnovali tamburaški zbor, v katerem je vključenih nad 10 odstotkov vpisanih. Tudi ta zbor je danes kljub kratkemu obstoju sposoben za javen nastop. Pri vključevanju nismo postavljali pogojev, predvsem nismo odklanjali učencev s slabimi šolskimi uspehi; vključili smo vsakogar, ki je kazal veselje do glasbe in opazili, da so se začeli slabi učenci bolj truditi v šoli in delavnici prav zaradi tega, ker jim nudimo poleg ostalega obveznega dela še drugo zaposlitev. Nekaj vajencev se uči tudi v glasbeni šoli pri godbi na pihala, tako da bomo imeli stalen priliv mladega kadra k orkestru.

Nad 50 vajencev se je vključilo tudi v razne športne sekcije, predvsem k nogometu, pri čemer pa pazimo, da ne bi zašli v skrajnost. Pogoj za vzdržljivost v posameznih športnih disciplinah je telesna sposobnost, ki jo dosežemo le preko splošne telesne vzgoje v telovadnici.

Tudi za kulturno-prosvetno področje je v zadnjem letu opaziti večje zanimanje. Vajenci obiskujejo gledališke predstave, razne akademije in koncerte ter se že javljajo v razne odseke delavsko-prosvetnega društva Svoboda. Redno poslušajo tudi predavanja na Ljudski univerzi. Da bi jim vzbudili zanimanje za kulturno-prosvetno delo, smo uvedli pri pouku moralne vzgoje po vsaki prireditvi krajšo debato, kjer smo ocenili in razčlenili kulturni dogodek ter mnoge, ki jim prireditve ni bila razumljiva, naučili vrednotiti umetnino, ostale pa s tem pridobili za obisk.

Pogoj za uspešno izvenšolsko delo vajencev je seveda požrtvovalno delo vzgojiteljev, ki bi morali s čutom osebne odgovornosti delati z mladino.

Stropnik Jože

Učni načrt za osnovne šole

V »Objavah« Sveta za prosveto in kulturo LRS (št. 5 z dne 5. IX. 1953) je bilo sporočeno, da bo v 1. številki Prosvetnega delavca priobčen učni načrt za osnovno šolo (nižjo in višjo stopnjo). Uredništvu Prosvetnega delavca, ki je želelo naše učiteljstvo čimprej seznaniti z osnutkom, pa je bilo sporočeno, da dobi osnutek 15. septembra. Zato se je to tudi odločilo za dvojno septembrsko številko, ki naj izide 25. septembra. Na svoji šesti redni seji pa je Svet sklenil, da mora osnutek še enkrat pred posebno komisijo. Vsekakor pa nameravajo še v oktobru objaviti učne programe. Šolsko delo zaradi tega seveda ne bi smelo trpeti in naj do nadaljnjega poteka po predmetniku, kot je bil v veljavi v minulem šolskem letu.

Na konferenci z nemškimi zgodovinarji

Na povabilo Internacionalnega inštituta za šolske knjige, ki ga vodi dr. Georg Eckert v okviru pedagoške visoke šole (šola daje učiteljske kadre za osnovne šole) v Braunschweigu, smo se udeležili 4 Jugoslovani, člani Društva profesorjev in predmetnih učiteljev, 5-dnevne konference z nemškimi zgodovinarji.

Internationalni inštitut za šolske knjige hoče s svojim delom prispevati k zbliznanju med narodi ter ob tej nalogi še posebej podpreti mednarodno sodelovanje zgodovinarjev. Očiščenje zgodovinskih učbenikov vseh šovinizmov, naj bi bila prva etapa dela pri tem mednarodnem sodelovanju. Temu cilju služi v prvi vrsti tudi Internationales Jahrbuch für Geschichtsunterricht, ki ga izdaja inštitut v okviru zveze nemških učiteljskih društev.

Pred konferenco nemških zgodovinarjev z jugoslovanskimi je bilo že več konferenc nemških zgodovinarjev z zgodovinarji drugih evropskih in izvenevropskih narodov. Iz doslej objavljenih resolucij je razvidno, da so se najživahnejše diskusije razvijale vedno okrog najdelikatnejših obdobjev v zgodovini odnosov med posameznimi narodi (n. pr. nemško-francoski odnosi po l. 1870, nemško-danski odnosi in vprašanje Schleswig-Holsteina) ter okrog nekaterih vprašanj, ki jim posvečajo zgodovinski učbeniki — po mnenju posameznih delegacij — premajhno pozornost (n. pr. nemška opozicija v letih 1933—45).

Ob prvi točki konference: jugoslovanska zgodovina v nemških učbenikih, je potekala diskusija na osnovi naših referatov oziroma pripomb k nemškim učbenikom. Na razpolago smo imeli učbenike novejših zgodovine, kjer je koncentrirano največ vprašanj v zvezi z jugoslovansko-nemškimi odnosi v preteklosti.

Nemški učbeniki govorijo na primer o neprijateljstvu med balkanskimi narodi v času turške okupacije; jugoslovanska misel v 19. stol. jim je le velikosrbska ideja; Jugoslavijo predstavljajo kot mešanico narodov s številnimi nasprotji v veri, jeziku in običajih; 27. marec je za nje le vojaški preobrat; dalje se izogibljajo izrazom Slovenci ali Slovenija itd.

Skupina zgodovinarjev okrog inštituta, s katerimi smo imeli opraviti v Braunschweigu, je nedvomno naprednejša od avtorjev nemških učbenikov. S polnim razumevanjem so ugotovili, da obstoje razlike med osvobodilnimi težnjami jugoslovanskih narodov in velikosrbsko idejo, da je

več nasprotno, da je 20. julij odporiško gibanje Nemcev, ob katerih junastvu naj se danes vzgaja nemška mladina.

Menim, da moramo pri zgodovinskem pouku v okviru nemške zgodovine poudariti — kolikor tega doslej nismo delali — teror, ki ga je moralo nemško delavstvo prenašati po letu 1933 in žrtve, ki jih je dal delavski razred v borbi proti fašizmu, vsekakor pa vse to v zvezi s kritiko nemških delavskih političnih strank. O nemški opoziciji izven delavskih vrst, ki je bila omejena na številčno zelo majhne, v glavnem med seboj izolirane grupe — kolikor je mogoče doslej presoditi na osnovi objavljenih literature — pa bomo morali razpravljati in jo kritično oceniti. Vsekakor ne moremo iti molče mimo številne literature o tem vprašanju.

V času našega bivanja v Braunschweigu oziroma v Nemčiji, smo bili tudi na grobu žrtev fašizma v bližini Braunschweiga, ob ogledu mesta smo sledili zgodovini delavskega gibanja v Braunschweigu, v enodnevni ekskurziji smo si v Harzu ogledali staro hanzeatsko mesto Goslar ter obiskali mednarodni učiteljski dom na Sonnenbergu, kjer se je v zadnjih letih mudilo že več jugoslovanskih učiteljev. Pri povratku skozi Porurje in Porenje je bila delegacija sprejeta v Düseldorfu na sedežu nemških sindikatov in pri predsedniku deželne vlade. Nemški radio in časopisi so spremljali potek konference s številnimi simpatičnimi članki.

V najnovejših številkah nemških revij je mnogo člankov posvečenih Jugoslaviji. Sedma številka revije Geografische Rundschau n. pr. objavlja dva članka o Jugoslaviji s posebno slikovno prilogo. Iz razgovorov smo mogli ugotoviti, da piše danes izrazito sovražno o Jugoslaviji edino nekatoliški list. Ugotavljamo tudi, da je zanimanje za Jugoslavijo v Nemčiji pri vseh slojih zelo veliko in da je še posebej zraslo ob obisku maršala Tita v Londonu.

Vsa diskusija z nemškimi zgodovinarji je potekala v zelo odkritem, toda objektivnem tonu. Inštitut svoje naloge, ki si jo je postavil, nedvomno uspešno opravlja. Menim, da lahko Jugoslovani njegova stremjenja kritično spremljamo ter podpremo in krepijo to sodelovanje na področju zgodovine, v korist zbliznanja in prijateljskega reševanja vseh problemov med posameznimi narodi.

Jože Hainz.

VSEM UČITELJSKIM DRUŠTVOM!

V okrožnici z navodili glede priprav za volitve novih odborov je pomotoma izostal tale stavek: »Na občinah zborih je treba izvoliti tudi delegate za republiški občni zbor. Društva učiteljev volijo na vsakih sto članov po enega delegata.«

Prosimo upravne odbore, da to upoštevajo.

RO - Društva učiteljev Slovenije

IZOBRAŽEVANJE UČITELJEV

V okviru Pedagoškega društva v Zagrebu je prof. Bogdan Svilokos predaval O ustanovitvi učiteljskih akademij. O rezultatu naj citiram sledeče misli: »Udeleženci razprave so se načelno strinjali s tem, da učiteljska v današnji obliki ne ustrežajo več, poudarili pa so, da je treba to vprašanje obdelati vsestransko in da se ne smemo prenačeti s sklepi.« — Kako je glede tega vprašanja pri nas? Tudi pri nas smo si edini v tem, da bi bile take akademije nujno potrebne in koristne za dvig našega šolstva. Le do uresničenja te težnje ne pridemo. Zato predlagam sledeče: Poleg sedanjih učiteljskih, na katerih se naj ukleneta po ena vzporednica I. letnika v Ljubljani in v Mariboru, se naj namesto njih ustanovijo po en prvi letnik akademije kot poskusna zavoda. Po dveh letih bi poleg absolventov učiteljskih dobili prve akademsko izobražene učitelje, ki bi imeli samo to prednost, da bi jih uvrstili v plačno stopnjo predmetnega učitelja, v ostalem pa bi bili enakopravni z absolventi učiteljskih. Po enem letu službovanja bi se pokazala praktična vrednost akademije. Med tem časom, ko bi sedanji učiteljski kadri dovršili svoj študij, bi že imeli določeno število »akademikov« v praksi. Za spremembo v akademijo bi uvedli numerus clausus, in sicer po 10 moških in 10 ženskih gimnazijskih abiturientov s pogojem, da so med gimnazijskim študijem gojili glasbo (klavir in petje) na Glasbeni šoli. Poleg poglobljene filozofije in družbene ekonomike bi naj slušatelji akademije obdelali še metodiko vseh predmetov, ki so se jih učili na gimnaziji v obsegu, ki ga zahteva učni načrt nižje gimnazije ali osemletke. Dočim se učiteljska bavijo z metodo pouka na osnovnih šolah do četrtega razreda, bi tako razširjen predmet metodike za višjo stopnjo že sam po sebi nudil široko izobrazbo in bi bili ti učitelji sposobni poučevati na vseh osnovnih šolah, osemletkah in nižjih gimnazijah. Višja pedagoška šola bi s tem postala odvečna.

J. K.

drino morja, ki ni nikjer na svetu lepše. Pred hotelom »Excelsior« nas je ujel fotograf za naš spomin in seveda za svoj dobiček.

Sele sedaj smo se lahko predali blagodejnim objemom morja, ki je bilo vso dolgo pot naš cilj. Odlasli smo z odhodom, toda žal nismo bili na letovišču ampak na ekskurziji. V Split nas je vozila belo blesteča »Partizanka«. Ker so tik pred odhodom med potnike tretjega razreda potisnili še dva obilna »potnika« luksuzna avtomobila nekih petičnih inozemcev, smo po doplačilu iz gneče odšli v II. in I. razred. Tu se nam je dozdevalo, da smo v luksuznem hotelu. V kavarni in baru bleisk brušenih zrcal, godba.

V Splitu smo preživeli dva dneva v kopališču Bačvice. Zjutraj pred vročino smo se odpeljali v Kaštel Sućurac obiskat velika petletke Jugovinil, kjer izdelujejo iz soli, karbida in morske vode plastične mase vseh debelin in barv.

Na razvalinah Solina, njegovih sarkofagov, amfiteatra, bazilisk smo se spomnili, da so si Slovani z mečem odprli vrata na Jadran.

Po ogledu Dioklecianove palače smo šli na Marjan, v prirodopisni muzej in živalski vrt. Na razgledni terasi smo počivali, pod nami je ležalo morje, po njem je rezal parnik dolgo brazdo. Vrhovi Mosorja so rdeli v zahajajočem soncu in Split

se je zagrinjal v vijoličasti mrak; na obali so zažarele dolge vrste luči. To je nepozabna slika pokrajinske lepote in z njo bodo vzemale ekskurzistke plamen domovinske ljubezni v mladih srcih.

Ob Kaštelanski rivieri smo se poslovlili od Jadrana. Vročina je pritiskala in težko sopihajoč vlak nas je dolge ure vlekel preko kraške pušave. Sele na Liškem višavju je dahnila skozi okno planinska svežina.

Na Vrhovinah smo izstopili in odbrzeli z avtobusom na Plitvička jezera. Kmalu smo zavozili v temne smrekove gozdove in se vozili kot po senčnem parku. Prvo je zasvetilo Prošćansko jezero. Njegova neizrekljiva modrina je kakor pogled najlepših modrih oči, sanjavo zrla na nas med tihiimi gozdovi. Jezera se nizajo kakor plavi dragulji, povezani na srebrni verigi slapov. Šestnajst jezer povezuje eno z drugim slapovi več kilometrov daleč. Najvišji slap Plitvička pada z 78 m visoke stene z grmenjem. Tla so se tresla pod nogami in presunjeni od njegove silovitosti smo dolgo stali na tem kosu domovine, ki nam je razkrila vse svoje čare.

Drugi dan v Ljubljani smo z razhodom zaključili ekskurzijo, ki je bila globoko doživetje naše velike in lepe domovine.

Veselko Franjo

Mesto in naloge prosvetnega delavca — danes in jutri

Kaj rado in pogosto se dogaja, da posamezniki, včasih pa tudi ta ali ona družbena organizacija — na sestankih, konferencah ali običnih zborih očitajo šoli in prosvetnim delavcem, da niso v dovoljni meri izpolnili pričakovanj in niso dosegli uspehov, kakor so jih po osvoboditvi pokazali n. pr. naši delovni kolektivi v tovarnah ali podjetjih. Prosvetni delavci ob takih občutkih navadno molčijo, kar gotovo ni v redu tedaj ko bi lahko dokazali, da očitki niso niti najmanj utemeljeni. Še slabše pa je, če se zaradi takih očitaj zapremo sami vase in smo uzaženi. Saj je povsem razumljivo, da v primerjavi z uspehi tovarne ali gradilišča neke hidrocentrale, kjer lahko izkažejo 20, 50 ali več odstotno prekoračenje norme in plana, naši uspehi, ki jih v številnih navadno objavljamo ob polletju ali na koncu leta, povprečnemu našemu človeku ne govorijo najbolj prepričljivo in ugodno o našem delu.

Reporteri hitijo od delovnega do skladnega in razstavljenih novih proizvodov, slikajo nove objekte, se razgovarjajo z najboljšimi delavci in delavskimi sveti, ki jim tolmačijo storilnost dela, jih seznanjajo z novimi proizvodi itd. V tem pa je tisto bistveno in otipljivo, kar razume vsak človek: čim več bomo izkopali rud, premoga, vsake nove tovarne, ki bo proizvajala izdelke, katere smo doslej kupovali v tujini, na bo približala končnemu cilju — ustvariti materialno bazo za zgraditev socializma. Tako je danes vsak delovni kolektiv, vsak delavec, ki zavestno in pošteno delo v tovarni, našel svoje mesto v naši stvarnosti in se tudi natančno zaveda svoje vloge v celotnem našem gospodarskem in družbenem dogajanju. Lahko rečemo, da stoji sredi življenja in da ga tudi življenje samo poganja naprej k našemu skupnemu cilju.

Gledano tako, je naloga prosvetnega delavca in njegova vloga silno komplicirana. Pustimo ob strani materialne pogoje za njegovo delo, ki so za sedaj še zelo pomanjkljivi, čeprav so osnova za uspešno delo. Učitelj ali profesor je v veliki meri soodgovoren za to, da vzgoji novega socialističnega človeka in ljudsko skupnost, ki bo po svojem mišljenju, življenju in ravnanju diametralno nasprotna kapitalistični družbi. Ne gre samo za to, da v šoli nauči mladega človeka brati, pisati, računati, fizike, zgodovine in latinščine, temveč za mnogo več. To, kar smo ga naučili, se izraža v odstotkih uspeha ali neuspeha. Nikjer pa ni vidno, kako smo ga naučili: koliko naše osebne prizadetosti je bilo vloženo v naš trud, kako smo s svojim delom vplivali na njegovo čustvovalje in mišljenje. Smo mu posredovali znanje in ga vzgajali tako, da gleda v svojo in našo skupno bodočnost z vero in ljubeznijo, bo pripravljen za srečo svojega ljudstva in naprednega človeštva žrtvovati se, boriti se, zmagovati? Smo mu usmerili pogled v našo stvarnost in ga usposobili, da bo pripravljen kot sestavni del tega živega življenja veselo zagrabiti za delo in ga s svojo silo poganjati naprej k našemu skupnemu cilju? Poznamo sami konkretno življenje, katero kipi in vre okoli nas, razumemo njegove potrebe, zahteve? Smo ga znali analizirati tako dobro, da vidimo njegov nadaljnji razvoj in smo svoje ugotovitve posredovali mlademu človeku?

Kdor je pazljivo in objektivno spremljal delo naših šol in prosvetnih delavcev v letih po osvoboditvi in bi hotel napraviti o njem obračun, bi bil v zadregi. Ne zaradi tega, ker bi bilo slabo. Saj je naša šola vsa ta leta vztrajala, čeprav morala od časa do časa prenehati, vendar dosledno rasla in se dvigala. Učitelj iz polpretekle dobe, ki je bil zadnjih deset let izven naše šole in življenja, bi najbrž začuden obstal, če bi se nenadoma znašel v razredu. Toliko novih elementov vse od samozavestnega in svobodnega duha, ki vlada med mladino, do njenega resnejšega in zrelejšega presojanja in sprejemanja znanja ter spremljanja življenjskih dogodkov bi našel v njej! Resnici na ljubo moramo seveda tudi priznati, da se novi elementi morajo še mnogokje trdno boriti, da se uveljavijo in jih preplavljajo še zastareli nazori, miselnost in način ter metoda dela. Tudi ne moremo trditi, da so novi elementi že dovolj poglobljene presjone, ki jih lahko ocenjujemo kot nekaj dognanega in dokončno oblikovanega. Ne! So še v začetni fazi. Toda, to so elementi, ki nam bodo v nadaljnjem razvoju vedno bolj jasno oblikovali novo, jugoslovansko socialistično šolo. Mimo njih ne moremo niti tisti redki miselnost in časovno zaostali prosvetni delavci, na katere danes ljudje tako radi pokažejo s prstom in po njih sodijo vse, ko govorijo o nas in naši šoli. In vendar bi bili pri sestavljanju obračuna v zadregi, ker bi težko opredelili kje in kakšno je mesto naše šole danes. Morali bi izvršiti natančno analizo našega konkretnega življenja in postaviti vanj šolo. Prav v tem vprašanju pa prosvetni delavci kljub svoji poštenosti nosimo težko krivdo. Kaj bi hoteli s tem povedati?

V času predpriliske Jugoslavije smo prosvetni delavci na zunaj opravljali svojo dolžnost v redu in po predpisih, kakor je pač zahtevala takratna družba. Ogledalo za naše delo so nam bile šole in pedagogika zapadnoevropskih držav, predvsem Nemčije, Avstrije in Čehoslovaške. Kljub temu pa so mnogi pedagogski delavci čutili ostro nasprotje med stvarnostjo, v kateri so delovali kot pedagogski delavci in prosvetitelji ljudstva, ter uradno pedagogiko. Ker so se zavedali svojega poslanstva, so svoje delo usmerili v študij, raziskovanje in analizo krajevnih prilik in problematiko svojega šolskega okoliša. Sestavljali so zlasti študije socialnih prilik svojega kraja oz. šolskega okoliša, psihološke ter sociološke slike svojega razreda in šole ter pripravljali tako dragoceno gradivo za študij razmer, v katerih živijo otroci in slovenski človek. Organizirano je v tem pogledu delal predvsem učiteljski poklic, ki je s svojim delom kljub temu, da je vključeval sorazmerno malo število aktivnih delavcev na tem področju, vršil veliko in pomembno delo. Slovenski učitelj se je začel zave-

dati, da bo njegova šola in delo plodno in bogato le takrat, če bo trdno zasidran v ljudstvu in bi gradilo znanje in oblikovalo otroka iz stvarnega življenja — za življenje.

Ob teh ugotovitvah kar same rastejo pred nami naloge in nas vsiljivo opozarjajo na delo, mimo katerega pač ne bomo mogli več hoditi. Prva leta po osvoboditvi so nam številni prevodi iz sovjetske pedagogike dali nove poglede na pedagoško-vzgojno problematiko. Z veseljem smo segli po njih in priznali moramo, da smo se iz njih naučili marsikaj novega, ker smo probleme osvetlili z novega zorišča. Po prvem navdušenju, ki je bilo čisto razumljivo, pa smo vedno bolj čutili, da še vedno kot slovenski pedagogi in učitelji ne moremo biti zadovoljni. Storili smo namreč podobno napako, kakor v času med obema vojnama, ko smo svoje delo in prakso gradili na dognanjih in izkustvih tuje-zapadne pedagogike. Prav je, da se učimo, da izkoristimo vse, kar je kulturni svet kjer koli ustvaril. Nikakor pa ni pravilno, če skušamo n. pr. sredstva in metode dela v tujih vzgojnih ustanovah v celoti in brez razmišljanja presaditi k nam. Naj so nastale kjer koli in kolikor boljše so se izkazale, toliko več imamo gotovosti, da so morale zrasti iz pogojev in potreb kraja ali dežele, kjer so zrasle. Ta ugotovitev nam mora biti osnova za presojanje.

Tako stojimo danes pred veliko nalogo, da dobro in razumno izkoristimo vsa pedagoška dognanja, ki so jih ustvarili pedagoški delavci v kulturnem svetu. Toda sredstva in metode dela v naših šolskih in drugih vzgojnih ustanovah morajo biti naše, zrasti morajo iz naših razmer in potreb, in primerne za oblikovanja našega otroka. Ob tej zahtevi rastejo pred nami odgovorne naloge. Nekatere od teh bomo skušali nakazati.

Prosvetni delavec na našem podežlju je danes v težki zagati. Dela v šoli — navadno prekomerno — vodi dramatski krožek ali pevski zbor, pogosto tudi množične sestanke, za katere pripravlja referate, se ukvarja z mladino in pionirji, ki mu ob prvi priložnosti zdrknejo iz rok. Sklicuje tudi roditeljske sestanke, na katerih pogosto začenja na pasivni odpor staršev. Marljiv delavec je, kljub temu pa čuti nerazumevanje staršev, pogosto tudi krajevnih ali okrajnih faktorjev. Poleg tega zadene večkrat ob predsode, ki so močni tako na deželi kakor v mestih, čuti trenje in nezdružne vplive, ki mu odtujujejo otroke in starše. Včasih mu dejanski gospodarski razvoj in težkoče, ki so z njim povezane, zrušijo vse njegove napore ali pa ga potlačijo ugotovitev: naša šola in učitelji ne vršijo svojega dela v skladu s potrebami ljudstva. Znajde se nekako tam, kjer je bil njegov prednik — učitelj nekoč, ki je smel biti samo državni uslužbenec, le da je postavljen na glavo: danes ljudstvo noče, da je državni, ker mora biti ljudski učitelj. Kako je prišlo do tega?

Prosvetni delavec ne pozna dovolj niti razmer, niti potreb svojega šolskega okoliša, niti otroka, kateri v teh razmerah živi in iz njih raste. Tu so zrasle zadruge, ki so zajele malega in srednjega kmeta, ob njih pa so še veliki kmetje, ki so njihovi nasprotniki. Tam zopet so zrasla občinska ali krajevna podjetja, morda manjša ali večja tovarna, katera je pritegnila precejšen del delovne sile, ki je z eno nogo v tovarni, obrtniki se zagrizeno oklepe svoje delavnice in z zavistjo gleda tovarnika, ki iz zadružne ali občinske delavnice odhaja ob dveh popoldnevih domov, kjer pogosto dela popoldne skrivaj za svoje odemalce in s tem dvojno zasluži. Celotno življenje vre in kipi, dogodki, potrebe in dejstva prerazčeta druga v drugo ter puščajo v ljudih svoje neizbrisne sledove. Vplivajo pa tudi z vso svojo življenjsko silo na mladino, katero so v celoti zagrabili in si jo osvojili in to toliko bolj, kolikor bolj so vsebinsko močni in polni.

Prav to mladino pa moramo pedagogski delavci oblikovati ter jo usposobiti, da bo to življenje zagrabila in ga trdno držala na vajetih ter ji dala jasne in določene perspektive za pot, po kateri bo morala kipečo stvarnost razvijati in poglabljati dalje. Istočasno pa moramo počasi in sistematično prevzajati starše, jih tudi miselnost čim bolj približati dogajanju, v katerem so se znašli pa jim morda še ni docela razumljivo in nekaterim tudi ne popolnoma pri srcu. Razumljivo in toplo jim moramo nakazati perspektive razvoja, jih za delo in naloge navdušiti in jim pomagati, potem bodo tudi oni pripravljani in brzo in odkrito pomagati nam pri našem vzgojnem prizadevanju.

Tukaj pa imamo že prvo nalogo. Preštudirati moramo morali socialno in gospodarsko strukturo svojega šolskega okoliša. Osnova za tak študij nam bo lahko Doberskova študija, »Vpliv socialnih razmer na razvoj otroka na Prevaljah«, v kateri je skušal spoznati v takratnih pogojih živčnega človeka na Prevaljah. Naš učitelj bo svoje delo še poglobil, se bo temeljito seznanil z gospodarskimi, kulturnimi in političnimi osovami ter zakonitostmi, ki so že do sedaj vplivale na določen razvoj v šolskem okolišu. Življenje šolskega okoliša pa je tesno povezano z razvojem gospodarstva v Sloveniji, Jugoslaviji, in nazadnje tudi z gospodarskim, kulturnim in političnim dogajanjem v svetu. Dogajanje v našem šolskem okolišu bo samo delček te velike celote, ki pa bo imel svoje posebnosti in značilnosti, tempo in brvitost življenja, dela, kul-

turnega izživljanja, miselnosti ljudi, katere mu bodo dali prav ti določeni ljudje, ki živijo prav na tem koščku zemlje. Samo dogajanje pa bo imelo večjo ali manjšo silo. Večjo, če bodo ljudje imeli v delu pred sabo jasne cilje, ki bodo dajali njihovem delu poleta in ga pravilno vrednotili, manjšo, če ne bomo znali pravilno oceniti dosedanjega dogajanja in zakonitosti, po katerih so se razvijali dogodki, ki našo stvarnost poganjajo naprej k določenemu cilju.

Pri tem študiju se bo učitelj seznanil z zanimivimi stvarmi. Spoznal bo socialno in gospodarsko strukturo kraja in ljudi, seznanil se bo s prilikami in pogoji, v katerih živijo in delajo otroci, ki jih ima v razredu, z njihovimi težavami in potrebami. Na dani mu bo tako rekoč zrasla zemlja, ki je porazdeljena med zadržnike in privatnike, njena vrednost, donos ter pogoji nadaljnjega razvoja, dobil bo vpogled v delo in dosedajni razvoj krajevnega podjetja ali tovarne in v dejavnost privatnega sektorja v obrti. Dodelal bo pot, po kateri se bo gibal nadaljnji razvoj vse gospodarske dejavnosti in iz te izvirajočih potreb kulturno-prosvetnega delovanja in udejstvovanja. Če zasleduje in spremlja z razumevanjem gospodarsko, kulturno-prosvetno in politično dogajanje v naši državi, bo na problematiko svojega šol, okoliša gledal drugače, ko doslej. Lahko rečemo, da bo tovrstne sodeloval pri uravnavanju njenega nadaljnjega razvoja.

Najvažnejše pa bo, da bo lahko v to in takšno dogajanje, kakor ga je spoznal in pravilno ocenil, postavil šolo in svoje pedagoško-politično poslanstvo. Ob učenem načrtu bo lahko vzgajal in pripravljati otroka za resnično življenje. Nič več ne bo hodila šola svoje, od življenja in stvarnosti odmaknena poti. Učitelj bo v svojem delu nujno izhajal iz potreb, ki jih narekuje stvarnost. Razvijal bo otrokove sposobnosti v takem pravcu, da se bo čim bolj usposobil za obvladovanje konkretnih nalog in problemov, ki jih življenje postavlja predenj, za njihovo čim boljše razumevanje. Pa tudi v svojem izvenšolskem delovanju bo njegovo mesto trdno določeno. Razumevanje gospodarske problematike mu bo omogočilo, da bo kot ljudski prosvetitelj v kraju organiziral in vodil ljudsko-prosvetno dejavnost, ki bo ljudi usmerjala, vzgajala in kulturno-politično dvigala. Ker bo osnovana na problematiki, na težavah in potrebah, na uspehih in zmagah, ki so jih ljudje dosegli sami, bodo ti z veseljem sodelovali.

Druga, zelo važna in potrebna naloga bo izdelava psihološke slike mojega razreda — šole. Kolikokrat smo prosvetni delavci v letih svojega službovanja morali ugotavljati, da smo storili otroku krivico, ker ga nismo dovolj poznali! Priznamo, da bi njegovo delo in znanje ali marsikatero napako in pregreho čisto drugače ocenjevali in reševali, če bi bili poznali otrokovo družino, njegovo domače okolje in razmere, težkoče s katerimi se mora boriti doma in še vse mogoče. Ker tega nismo poznali, tudi nismo mogli analizirati in rešiti številnih vzgojnih problemov. Začuden in nemočni smo pogosto obstali pred problemom, ki nam je pokazal otrokov značaj, voljo, hotenje, duševno sposobnost in zmogljivost v čisto drugačni luči. Pri temeljitim in resnem študiju otroka se bo naš odnos do njega v marsičem temeljito spremenil, dobil bo nove, lahko rečemo, bolj človečanske, socialno-vzgojne poteze.

Ne samo to. Tudi naše šolsko delo bomo pri tem poglobili in mu dali večjo kvalitativno vrednost. Poleg tega pa bo naš razgovor s starši, pa naj bo to s posamezniki ali na roditeljskem sestanku v mnogočem bogatejši ko doslej. Saj bo učitelj v pogovoru z očetom in materjo lahko izhajal od otroka, ki ga pogosto starši sami ne poznajo dovolj. Opozarjal jih bo na njegove pozitivne in negativne lastnosti ter jim s tem pomagal, da bodo postali pomočniki pri otrokovi vzgoji. Otroka bo ocenil in vrednotil pravilno, lahko mu bo pomagal v najbolj kočljivih situacijah in ga zagrabil na najšibkejših mestih.

V Mariboru so v prvih letih po osvoboditvi napravili skromen poskus izdelave socialne slike posameznih razredov, šol, mesta. Tri leta so sestavljali socialno sliko. Učitelji, ki so delali resno in skrbno, so s svojim delom bili v resnici zadovoljni. Saj so temeljito spoznali svoje otroke ter pogoje, v katerih ti rastejo in se razvijajo. Razen tega je bilo — tem še nekaj. Socialna slika je v vzpostavitvi našemu prve petletke v prvih treh letih dajala zanimivo sliko. Nagel razvoj industrije v Mariboru je iz leta v leto spreminjal sliko socialne strukture prebivalstva, življenjska raven posameznih razredov ozir. slojev se je spreminjala, v glavnem dvigala, kar je vplivalo na telesni in duševni razvoj otroka, na njihovo težo, višino, obliko in obutev, stanovanjske razmere i. t. d. Skoda, da se ta študij v naslednjih letih ni nadaljeval in izpopolnjeval. Če bi mu priključili še delo na psihološki sliki razreda — šole — mesta, bi morda do danes imeli zbrano že precej gradiva.

Gotovo je, da bo študij socialnega okoliša ter psihološki študij otroka napotil učitelja k nadaljnjemu delu: razmišljanju o vsebini in kvaliteti njegovega šolskega, pa tudi izvenšolskega dela. Tu pa je danes eno od bistvenih vprašanj, če govorimo o vrednosti šole.

Iz uprave

V maju smo vsem naročnikom priložili tudi položnico v upanju, da se je bodo poslužili vsi naročniki ob končanem prvem tromesečju. Posebno smo še to pričakovali od šolskih upravnikov, ker so prav šole med največjimi zamudniki.

Ponovno prosimo naročnike, da se poslužijo poslanih položnic in da plačajo vse zastanke na naročniku našega lista.

Dalje prosimo vse blagajnike društev, da redno tromesečno nakazujejo naročnino ter da pravočasno javijo vse preselitte učiteljske.

Prosvetni delavci bo odslej izhajal vsakega 10. in 25. v mesecu. V oktobru smo se odločili za dvojno številko zaradi osnutka učnega načrta za osemletke, s katerim smo želeli takoj seznaniti prosvetne delavce.

Od vsebine in kvalitete našega dela je v veliki meri odvisno ali bomo lahko govorili o socialistični šoli, ali pa bo še dalje v večji ali manjši meri držalo, da naša šola zaostaja za stvarnostjo. To spoznanje pa nas silí k nenehnemu študiju in spoznavanju ne samo političnega dogajanja, temveč tudi pedagoškega ustvarjanja v slovenskem, jugoslovanskem in seveda tudi svetovnem merilu, kar nas bo nujno privedlo k iskanju novih poti, metod in oblik dela. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da učiteljeva naloga v socialistični ljudski skupnosti ni slepo posnemanje ali prenašanje metod in oblik dela, ki smo jih nekoč že imeli, pa so bile za tisto dobo in pogoje, v katerih so zrasle napredne, ali ki so jih uvedli neke v tujini in so mogoče dale tam tudi dobre rezultate. Naša naloga je trezno presojeti, izkoristiti vse, kar je napredno in dobro, toda nikdar pozabiti, da bo za nas in našo ljudsko skupnost trajno dobro in koristno samo tisto, kar bo pogojeno v naših razmerah in raslo iz naših potreb ter bo krepilo in podpiralo naš edinstveni cilj in naloge: oblikovati socializem in socialistično ljudsko skupnost.

Seveda pa se pri vsem tem ne smemo predajati iluzijam. Naivni in neresni bi bili, če bi mislili, da bomo s samo dobro voljo dosegli že vse. Naši šoli upravičeno očitamo — in to srednji v večji meri kakor osnovni — da je polna verbalizma, da je znanje učencev-dijakov v pretežni meri zgolj formalno, mnogo premalo pa življenjsko-uporabno. Precejšen del krivde za tako stanje pada na tiste prosvetne delavce, ki strokovno ali metodično ali psihološko niso svoji nalogi dorasli, ali pa osebno niso dovolj prizadevni, da bi svojo nalogo vršili v redu, pa se potem mnenje ljudi o njihovem slabem delu prenaša na šolo kot celoto. Toda to je samo ena stran. Druga je v tem, da velika večina naših šol nima materialnih osnov za dobro in kvalitetno delo. Če bi hoteli našemu šolskemu delu dati v resnici življenjski in sodoben značaj, bi morali skrbeti ne samo za nazornost, domačnost, privlačnost, psihološko utemeljenost itd. pouka, temveč tudi za političniško vzgojo. Te pa v naših šolah skoraj ni. Ni je niti na tistih šolah, ki so tako srečne, da imajo vsaj še nekaj materialnih možnosti, še manj pa seveda tam, kjer ni nobenih možnosti, se pravi, na večini naših šol.

Ob tej ugotovitvi pa nam takoj zraste nova: potreba po pomoči, ki bo dovolj efektivna, da se bo stanje izboljšalo. To pa lahko nudi samo tisti, ki je nosilec moči in bogastva v socialistični ljudski skupnosti — to je ljudstvo samo. S tem pa stojimo pred vprašanjem upravljanja naših šol, odnosov med šolo, ki je v socialistični družbi ena najvažnejših družbenih ustanov, ter ljudsko skupnostjo, ki ima v naših pogojih ne samo pravico, temveč tudi dolžnost aktivno sodelovati pri upravljanju svoje najvažnejše ustanove — šole — in ji nuditi vso moralno in materialno pomoč. V zvezi s tem pa ima seveda pravico tudi postavljati zahteve. Zdi se, da bo docela upravičeno, če mislimo, da bomo številna vprašanja — vse od sistema našega šolstva, preko učnih načrtov do učbenikov, reševali mnogo napredneje, mnogo bolj socialistično takrat, ko bomo imeli pravilno rešeno vprašanje družbenega upravljanja šole in s tem uvedeno pravico in dolžnosti družbe, da šoli pomaga po svoji uvidenosti in ji postavlja zahteve, ki bodo v interesu družbe in v skladu z delom in naporu ljudske skupnosti.

Pravilna rešitev vprašanja upravljanja naših šol bo gotovo v vedno večji meri vplivala na pravilno vrednotenje šole. Med nami še pogosto vlada zavesten ali podzavesten odpor proti vmešavanju ljudi »od zunaj« — nestrokovnjakov — v pedagoško vzgojno problematiko in v šolo na sploh. Mnogi trdijo, da ljudje učiteljevega dela ne znajo in ne morejo pravilno vrednotiti, niti nimajo pravilnega razumevanja za učiteljevo delo. V koliko je ta odpor upravičen, naj pokažejo pripombe staršev, ki so jih napisali v spominsko knjigo po ogledu razstave ob stoletnici na osnovni šoli Ledini v Ljubljani. Zdi se mi, da so pripombe tipične za vse naše ljudi (seveda moramo izpustiti poedince, ki jih najdemo povsod), pisali pa so jih starši: delavci, zdravniki, profesorji, novinarji, inženirji in gospodinje — pa tudi stare mamice. Poglejmo jih nekaj:

»Sodeč po razstavi, bodo učenci Ledine nekoč res dobri in koristni člani naše družbe, kajti navajeni bodo resnega in trdega dela.« »Z razstave odhajam pomajen in vesel, obenem pa nekako pomoten, da naši otroci v šoli kažejo toliko znanja.« »Ko razmišljam, kako smo se učili pred 35 leti, moram vselej srca ugotoviti, da je način, pestrost in zanimivost pouka v tej šoli daleko boljše in privlačnejše, kot nekaj.« »Iz razstavljenih predmetov se jasno zrcali vse delo in ves trud vsega učiteljskega zbora, ki ga ni mogoče poplačati z denarjem. Samo globoka in trajna hvaležnost sta lahko izraz zadovoljstva otrok in staršev.« »Nadvse navdušena

se vračam domov in premišljam, koliko več pridobi današnja mladina v novi šoli.« »Razstava krasno urejena — vidi se trud in uspeh novega socialističnega učiteljskega kadra.« In nazadnje še izjava urednika »Borbe«: »Vrlo sam izenajden dečjim radovim. Ako se setim svog detinjstva i metoda koji su onda primenjivani u osnovnim školama, onda mi postaje jasno, koliki je ogroman napredak postignut u školstvu.«

Je potreben komentar? In — niso te pripombe že tudi vsaj do neke mere odgovor tistim, ki v naši šoli ne morejo najti ničesar dobrega in sodobnega, t. j. naprednega?

V kratkem bi torej lahko rekli, da je bistvo problematike naših šol v vprašanju vsebine in kvalitete dela v šoli in izven nje, ter v odnosih med učiteljem in učencem na eni ter šolo in ljudsko skupnostjo na drugi strani. Z drugimi besedami, da bomo lahko govorili o socialistični šoli (seveda v skladu s stopnjo socializma pri nas), ko bomo uredili nekatera važna vprašanja. Med ta pa moramo prvenstveno šteti družbeno upravljanje naših šol, sodelovanje ter pravilne medsebojne odnose šole in ljudske skupnosti kakor tudi poedinega učitelja in staršev, vprašanje konkretne materialne in moralne pomoči šoli v njenem učno-vzgojnem delu (ne samo razumevanje, ki je prva stopnja, katero smo skoraj že dosegli). Ureditve teh vprašanj bo v veliki meri soodločujoča pri rešitvi drugega vprašanja: vsebine in kvalitete dela. Prepričani smo lahko, da bo socialistična ljudska skupnost, ki bo izvajala v šolsko-vzgojni problematiki svoje pravice, tudi prav pri izvajanju pravic živo in dovolj ostro začutila svoje dolžnosti ter bo znala najti in ustvariti šoli materialne osnove za kvalitetno delo, katerih — bodimo odkriti — danes večina šol nima.

Skupnost pa bo začutila pri vsem tem tudi mnogo večjo odgovornost za svoj pedagoški kader. V lastnem interesu bo prisiljena, da ga podpre in mu pomaga pri njegovi poti navzgor. Ne samo, da mu bo omogočila toliko urejeno življenje, da ga ne bodo trle vse mogoče gospodarske težkoče, ki danes hromijo njegovo delo. Podprla ga bo tudi, da bo lahko vzrasel v stvarnost in življenje svoje ožje in širše domovine ter s svojim pogledom segel tudi v širni svet.

★ V. Cvetko

55 let socialno-humane ustanove prosvetnih delavcev

Po nekajletnih pripravah v slovenski učiteljski organizaciji glede vprašanja, kako naj si pomaga učiteljsvo z lastno, tovariško pomočjo ob življenjskih neizgovih, je izšlo 10. oktobra 1939 v učiteljskem organizacijskem glasilu »Učiteljski tovariš« Vabilo k pristopu v društvo »Samopomoč«. Tisto leto je bilo namreč to društvo ustanovljeno za »slovenske in hrv.-istrske učitelje in učiteljice po Kranjskem, Stajerskem, Primorskem in Koroskem.« Plemenito prizadevanje tega društva nam izprizčuje dolobča v pravih, ki pravi: »Društvo ima namen po smrti družniškov dati zakonitim dedičem podporo, da se obvarujejo pred najbližjo stisko in bedo.« Pravila so nadalje tudi določila, kako se ta podpora daje; tako čitamo: »Po družniškovih smrti izplača — brez ozir na to, kako je umrl — društveno načelstvo... zakonitim dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor šteje društvo družniškov.«

Skranja je bil odziv na to vabilo bolj skromen; do konca 1939 zaznamujmo društvo le 33 članov, a že prihodnje leto je naraslo njih število na 136. V 55 letih je pristopilo »Samopomoč« 3948 članov — učiteljev in profesorjev ter tudi drugih prosvetnih delavcev.

Določilo v prvih društvenih pravilih o višini posmrtnine je ostalo v bistvu do danes isto kakor je bilo v začetku, tako da je njena višina odvisna predvsem od števila članstva: kolikor več članov toliko višja posmrtnina. Danes, ko šteje društvo nekaj nad 2000 članov, znaša posmrtnina 2000.—, kar je, kakor pomeni nekako dober prispevek preostalim prav v času, ko je zadela družino najtežja izguba in ko trapi preostale poleg žalosti še skrb, kako bodo zmogli stroške, ki jih hipno povzročijo ta izguba.

V 55 letih svojega obstoja je izplačala »Samopomoč« do zdaj po svojih 1048 umrlih članih na posmrtninah čisto din 954214.—, ali povprečno nekaj nad din 9000.— po umrlem članu. Od česa pa je odvisna višina posmrtnine? Rekli smo že, da je prvica od števila članstva, drugič pa od višine prispevka, ki ga plača vsak član ob družniškovih smrti. Ti prispevki so bili v teku let različni (2 K, din 2, 3, do letošnjega leta din 5.—). Zdiž znaša prispevek din 10.— za vsak smrtni primer. V tem pa, da vsak član s svojim prispevkom direktno pomaga k izplačilu posmrtnine po umrlem članu, se kaže globok smisel pravega tovarštva v društvu »Samopomoč«.

Ali pa ne plačajo družnišniki preveč v razmerju s posmrtnino, ki se bo izplačala njihovim preostalim družniškom, pomaga že 20 let svojim članom tudi za njihovega življenja z brezobrestnimi posojili iz svojega Socialnega sklada. Do danes je bilo izdano v 889 primerih socialne potrebe na brezobrestnih posojilih din 1967900.—. Koliko je to zalego, vedo tovariši, ki so bili teh posojil deležni.

To bi bil materialistični račun, ki kaže prednost članstva v »Samopomoči« tudi tistemu, ki bi morda ne upošteval humano-socialne, tovariške zanišili »Samopomoči«.

Če pa je »Samopomoč« skrajša pomagala le preostalim umrlega družnišnika, pomaga že 20 let svojim članom tudi za njihovega življenja z brezobrestnimi posojili iz svojega Socialnega sklada. Do danes je bilo izdano v 889 primerih socialne potrebe na brezobrestnih posojilih din 1967900.—. Koliko je to zalego, vedo tovariši, ki so bili teh posojil deležni.

»Samopomoč« prosvetnih delavcev — kakor se društvo sedaj imenuje, posluje v Ljubljani, Gornji trg (Florjanska) 38 in daje nadrobno pojasnila tudi pisмено, ako je priložena znamka za odgovor.

